

Bachelorproef
Professionele Opleidingen
Studiegebied Sociaal-Agogisch Werk
Academiejaar 2014-2015

Iedere cultuur zijn talenten

Cultuursensitief, vraaggericht en muzisch agogisch werken

Bachelorproef aangeboden door
Freya Longin
Margaux Lempereur
tot het behalen van de graad van
Bachelor in de Orthopedagogie
Bachelorproefbegeleider: **Lieve Roef**
Projectleider: **teamcoördinator Sigrid Arents**

Dankwoord

Het maken van de bachelorproef was geen eenvoudige opdracht. Bij de start hadden we niet echt veel inspiratie en wisten we niet goed waar te beginnen. Door de ondersteuning en de motivatie van onze docent was het gemakkelijker om de eerste stap te zetten in de goede richting. Wij willen haar dan ook speciaal bedanken voor de verschillende inzichten die ze ons gaf en eveneens voor het nalezen van het geheel.

Na een bewogen start werd er vanuit Huis der Gezinnen een goede ondersteuning geboden en konden we steeds terecht bij de begeleiders en bij Sigrid Arents, de teamcoördinator. Wij willen hen hiervoor oprecht bedanken. We hebben heel wat kennis kunnen oppikken uit de groepswerkingen en dit was een zeer leerrijke periode.

Zonder de hulp van alle mama's en kinderen van de groepswerking 'Amodoe' was het ons natuurlijk nooit gelukt. Zij hebben op een zeer originele manier ideeën ingebracht en hebben vol enthousiasme hun eindproduct gerealiseerd. Zij mogen zeker fier zijn op hun talenten en kwaliteiten, want dankzij hen kwamen we samen tot de MAC-box.

Daarnaast willen we ook nog alle mensen bedanken die ons gesteund hebben en die het mogelijk gemaakt hebben om deze bachelorproef te realiseren.

Als laatste willen we in het bijzonder elkaar bedanken voor de leuke en aangename samenwerking. We gaven elkaar steeds de moed om vol te houden. Dankzij het maken van goede afspraken kwamen we uiteindelijk tot dit eindresultaat. We waren een echt team en zullen nooit vergeten wat we hier gerealiseerd hebben.

Inhoudsopgave

Samenvatting

Dankwoord

1. Inleiding	1
2. Omschrijving	2
2.1 <u>Projectaanvraag</u>	<u>2</u>
2.2 <u>Visie van kind en gezin</u>	<u>2</u>
2.3 <u>Huis der Gezinnen</u>	<u>3</u>
2.4 <u>De doelgroep</u>	<u>4</u>
3. Theoretisch kader	6
3.1 <u>Vraaggericht en cultuursensitief werken</u>	<u>6</u>
3.1.1 Definities	6
3.1.2 Kenmerken van vraaggericht werken	7
3.1.3 Motivatie van de cliënt in de vraaggerichte zorg	8
3.1.4 Wat is cultuur	10
3.1.5 Theoretische modellen voor cultuursensitief werken	11
3.1.6 Communiceren met een andere cultuur	14
3.1.7 Omgaan met diversiteit	16
3.1.8 Vraaggericht werken en cultuur	17
3.1.9 Link vraaggericht- en cultuursensitief werken	18
3.1.10 Kwaliteit van bestaan	18
3.1.10.1 Definitie	18
3.1.11 Empowerend werken	20
3.1.11.1 Definitie	20
3.1.11.2 Empowerment binnen etnisch culturele doelgroepen	20
3.1.11.3 Empwerment in de hulpverlening	21
3.1.12 Werken vanuit het krachtenperspectief/ talenten	22
3.1.12.1 Definitie	22
3.1.12.2 Concrete voorbeelden	22
3.1.12.3 Het waarnemen van talenten	23
3.1.13 Tussentijds besluit	24
3.2 <u>Muzisch agogisch werken</u>	<u>25</u>
3.2.1 Wat is muzisch agogisch werken?	25
3.2.2 Manieren van muzisch agogisch werken	27
3.2.3 Muzische middelen en hun appèlwaarde	27
3.2.4 Tussentijds besluit	28
3.3 <u>Opvoeding</u>	<u>29</u>
3.3.1 Opvoeding in andere culturen	29
3.3.2 Definitie van opvoedingsondersteuning	31

3.3.3 Het doel van opvoedingsondersteuning	31
3.3.4 Interactie tussen ouder en kind	31
3.3.4.1 Definitie	31
3.3.4.2 Wat is belangrijk binnen interactie?	32
3.3.4.3 Nadelige effecten	34
3.4 <u>Maatschappelijke kwetsbaarheid</u>	<u>34</u>
3.4.1 Definitie	34
3.4.2 Wie wordt er gezien als maatschappelijk kwetsbaar?	34
3.5 <u>Deze thema's binnen HdG</u>	<u>35</u>
3.5.1 Vraaggericht en cultuursensitief werken binnen HdG	35
3.5.2 Kwaliteit van bestaan binnen HdG	36
3.5.3 Empowerment werken binnen HdG	36
3.5.4 Talenten binnen HdG	37
3.5.7 Muzisch agogisch werken binnen HdG	37
3.5.8 Opvoedingsondersteuning binnen HdG	37
3.5.9 Maatschappelijke kwetsbaarheid binnen HdG	38
3.5.10 Tussentijds besluit	38
4. Praktische uitvoering	39
4.1 <u>Hoe gingen we te werk?</u>	<u>39</u>
4.2 <u>Muzisch agogische sessies</u>	<u>40</u>
4.2.1 Observerende sessie	40
4.2.2 Sessie 1	40
4.2.3 Sessie 2	41
4.2.4 Sessie 3	42
4.3 <u>Het product</u>	<u>44</u>
4.4 <u>Linken met de theorie</u>	<u>46</u>
5. Kritisch besluit	53
6. Bijlagen	56
7. Bibliografie	69

1. Inleiding

Werken met de krachten en talenten van personen wordt in onze opleiding centraal gesteld. Het is belangrijk te zien wat de capaciteiten zijn van mensen en dat ze de dingen die ze realiseren vooral aan zichzelf te danken hebben. Wij willen dit dan ook centraal stellen in ons eindwerk.

In 2014-2015 zijn we van start gegaan met dit eindwerk. Vanuit de organisatie 'Huis der Gezinnen' ontstond er een project om mee aan de slag te gaan binnen de groepswerking 'Amodoe': Ontwikkel een product om de interactie tussen ouder en kind te bevorderen en doe dit op een vraaggerichte, cultuursensitieve en muzisch agogische manier.

Om deze vraag te kunnen beantwoorden, vonden we heel wat literatuur die we konden gebruiken. Tijdens het maken van ons theoretisch kader gingen we op bezoek bij vele bibliotheken. Eén ervan was 'Docatlas' in Antwerpen, waar we vele uren van onze tijd hebben doorgebracht. Hier vonden we een groot deel van onze informatie.

We beslisten om ons eindwerk op te delen in verschillende stukken. Eerst en vooral werd er een onderverdeling gemaakt in de omschrijving, het theoretisch gedeelte en het praktijkgedeelte.

In de omschrijving zal u vooral terugvinden wat Huis der Gezinnen is, wat de groepswerking Amodoe precies inhoudt en wat de link is met Kind en Gezin. Binnen het theoretische gedeelte zal u thema's terugvinden die de kernbegrippen vormen van onze projectaanvraag en die vanuit de literatuur omschreven zijn. In dit gedeelte laten we u kennis maken met de thema's: vraaggericht- en cultuursensitief werken, kwaliteit van bestaan, empowerend werken, werken vanuit het krachtenperspectief/ talenten, muzisch agogisch werken, opvoedingsondersteuning en maatschappelijke kwetsbaarheid. Al deze thema's zullen gelinkt worden met de praktijk.

We hebben besloten om de praktische uitwerking apart te bespreken. We vonden dit belangrijk om zo voldoende linken te kunnen leggen tussen de verschillende onderdelen. We hebben er ook voor gekozen om te werken vanuit talenten en hiermee ook actief aan de slag te gaan in onze sessies. In het praktische gedeelte kan u lezen hoe we te werk gingen en wat voor sessies we georganiseerd hebben, daarbij vindt u ook de beschrijving van ons product, de 'MAC-box'. Het eindresultaat werd gemaakt door de mama's binnen de groepswerking. Als laatste vindt u het kritisch besluit van onze bachelorproef.

2. Omschrijving

2.1 Projectaanvraag

De projectaanvraag werd ingediend door Sigrid Arents, coördinator van Huis der Gezinnen. Zij stelde ons de volgende vraag : "Kunnen jullie een product ontwikkelen waarbij de interactie tussen ouders en kinderen bevorderd wordt en dit voor en samen met de ouders?". Dit moest ook gebeuren op een vraaggerichte, muzisch- agogische en cultuursensitieve wijze.

Of anders geformuleerd:

Het ontwikkelen van cultuursensitieve activiteiten die de responsieve en sensitieve interactie tussen ouder(s) en kind(eren) kunnen bevorderen. De inhoud en vorm van deze activiteiten ontstaat in overleg met de ouders. Hierbij wordt gebruik gemaakt van muzisch agogische vraagverheldering om de doelstellingen die de ouders voor hun kinderen hebben evenals hun eigen talenten in kaart te brengen.

2.2 Visie van Kind en Gezin

Sinds 2006 wordt Huis der Gezinnen (HdG) officieel erkend als inloopteam bij Kind en Gezin (K&G), daarom hebben we er voor gekozen om de visie van K&G over maatschappelijk kwetsbare gezinnen te bespreken.

Kind en Gezin verzorgt preventieve gezinsondersteuning via vijf doelstellingen (Kind en Gezin, 2008).

1. Informatie geven aan de ouders op vlak van gezondheid, ontwikkeling en opvoeding van hun kind.
2. Kinderen met gezondheidsrisico's kunnen gebruik maken van de dienstverlening van Kind en Gezin, zo kunnen ze vroegtijdig worden opgespoord, opgevolgd en/of doorverwezen.
3. K&G probeert problematische opvoedingssituaties bij gezinnen op te sporen, op te volgen en door te verwijzen.
4. Kinderen vaccineren tegen infectieziekten.
5. Signaleren van structurele risicofactoren van het jonge kind.

Volgens Kind en Gezin zijn maatschappelijk kwetsbare gezinnen deze die met uitsluiting bedreigd zijn of in uitsluiting leven. Het gaat om gezinnen die een gebrekkige toegang hebben tot maatschappelijk hooggewaardeerde goederen zoals werk, inkomen, huisvesting, school en gezondheidszorg. Bij allochtone gezinnen moet men rekening houden met twee aspecten die het risico op uitsluiting nog verhogen, namelijk de taalkloof en de cultuurkloof. (Kind en Gezin, 2008)

K&G werkt ook volgens het principe vraaggerichte dienstverlening. Dit houdt in dat je met ouders in dialoog gaat om samen de noden van het gezin in kaart te brengen. In dialoog gaan wil zeggen dat je rekening houdt met de vragen van het gezin op dat moment. De begeleider moet zich aansluiten aan het ritme van het gezin. Dit betekent dat dingen pas bespreekbaar worden wanneer de cliënt er klaar voor is.

Volgens de visietekst werkt kind en gezin via drie dienstverleningen, namelijk de effectieve, toegankelijke en laagdrempelige dienstverlening. (Kind en Gezin, 2008)

1. Effectieve dienstverlening wil zeggen dat de ondersteuning die wordt opgezet integraal, interdisciplinair en methodisch is.
2. Laagdrempelige dienstverlening wil zeggen dat er zo veel mogelijk drempels erkend worden en dat er inspanning wordt geleverd om die drempels weg te werken. Naast fysieke drempels is er ook sprake van organisatorische, culturele, emotionele, psychologische, sociale of financiële drempels.
3. Toegankelijke dienstverlening betekent niet alleen fysiek toegankelijk zijn, maar ook herkenbaar, bereikbaar, bekend en voldoende beschikbaar zijn.

Via deze visie werkt Huis der Gezinnen ook. Dit merken we aan de manier hoe ze de doelstellingen van K&G proberen te verwezenlijken zoals: informatie geven aan de ouders, preventief onderzoek (vaccinaties), ...

Huis der Gezinnen is bovendien een laagdrempelige en toegankelijke dienstverlening omdat het gemakkelijk bereikbaar is en bovendien gratis. Ze proberen ook de culturele drempels te verlagen door cultuursensitief te werken (dit wordt later in dit werk toegelicht). Ze zijn beschikbaar voor ouders met jonge kinderen.

2.3 Huis der Gezinnen

Huis der Gezinnen (HdG) is een gewoon huis in het centrum van Anderlecht. Ouders kunnen hier terecht met hun verhaal, zorgen en vragen over de opvoeding van hun kinderen. HdG biedt zowel individuele als groepsgesprekken aan. Onder groepsgesprekken verstaan we dat de ouders hun vragen over opvoeding evenals hun verhaal kunnen delen met andere ouders, het doel hiervan is hen zoveel mogelijk te empoweren. Zo zijn er groepswerkingen tot stand gekomen zoals Amodoe. Amodoe is voor ouders en kinderen van 0-8 jaar en gaat door op woensdagnamiddag van 14u tot 15u30. Binnen HdG kan deze groep gesitueerd worden onder het gezinsondersteunend aanbod. Dit wil zeggen dat ouders samen met hun kinderen aanwezig zijn in de groep. De groepswerking is gericht op ouders, maar ook op andere opvoedingsverantwoordelijken (bvb. een voogd). (Huis der Gezinnen, 2014)

Amodoe is een thematisch opgebouwde groep waarbij de nadruk ligt op communicatie en participatie tussen ouder en kind. Binnen Amodoe spreekt men voornamelijk Frans en Nederlands maar ook andere talen kunnen er aan bod komen zoals, bijvoorbeeld Arabisch en Turks. De kinderen binnen Amodoe gaan naar het Nederlandstalig of Franstalig onderwijs, maar sommige gaan nog niet naar school.

Naast Amodoe vindt men in het Huis der Gezinnen ook nog Babilou (= een praatgroep voor ouders en kinderen van 0-3 jaar en zwangere vrouwen) en Ratatouille (= een praat- en kookgroep voor ouders en kinderen van 0-8 jaar en zwangere vrouwen).

Met individuele gesprekken wordt bedoeld dat de ouders een afspraak kunnen maken met een opvoeder/begeleider om hun vragen en zorgen te bespreken. Binnen HdG zijn er eveneens een verpleegkundige en een vroedvrouw aanwezig. Zij houden zich bezig met gratis consultaties en preventief onderzoek voor ouders met jonge kinderen (tot 3 jaar). Er worden ook andere activiteiten aangeboden zoals, bijvoorbeeld babymassages. (Huis der Gezinnen, 2014)

2.4 De doelgroep

Amodoe is gevestigd in de wijk Kuregem, dit is één van de armste en meest achtergestelde wijken van Brussel. Dit wordt gekenmerkt door de jonge bevolking, hoge geboortecijfers en hoge werkloosheidsgraad. De inwoners van deze wijk behoren voornamelijk tot etnisch- culturele minderheidsgroepen. Amodoe streeft naar een sociale mix (= divers qua origine, arbeidssituatie, opleidingsniveau en verschillende migratiegeschiedenissen) binnen de groepssamenstelling om de wijk Kuregem te weerspiegelen. Bij sommige ouders verloopt het opvoedingsproces stroef. Dit komt omdat deze gezinnen minder gemakkelijk toegang hebben tot het regulier aanbod (bvb. kinderopvang, vrijetijdsbestedingen...) door financiële of culturele drempels, praktische obstakels (bvb. beperkte mobiliteit) of een gebrek aan informatie.

Eén van de hoofddoelen van Amodoe is het stimuleren van de interactie tussen ouders en kinderen. Onder interactie verstaat Huis der Gezinnen dat er niet enkel verbale communicatie of taal is, maar ook non- verbale communicatie. Interactie tussen ouders en kinderen is van groot belang voor een veilige hechting van het kind. Dit wordt verder verduidelijkt in hoofdstuk 3.4.7. HdG gebruikt muzisch- agogische media om de interactie tussen ouder en kind uit te lokken en te bevorderen. Muzische middelen kan men eveneens inzetten als communicatiemiddel, zo kan verbale en non-verbale communicatie verduidelijkt worden. Dit wordt verder besproken in hoofdstuk 3.3. (Huis der Gezinnen, 2014)

Huis der Gezinnen heeft ook een aantal subdoelen geformuleerd binnen hun eigen visietekst. De doelen zijn onderverdeeld in drie domeinen. Deze zijn doelstellingen op niveau van de ouders, de kinderen en van ouders en kinderen samen. Uit deze doelstellingen hebben wij, vanuit onze sessies (de uitwerking, concrete omschrijving en motivatie vindt u in 4.2), de belangrijkste gekozen (Huis der Gezinnen, 2014):

- Ouders aantonen op welke manier en via welke activiteiten hun kind actief kan gestimuleerd worden op vlak van spelen en dingen leren.
- Inzicht krijgen in het belang van een sensitieve en responsieve houding t.a.v. hun kind.
- Ervaringen uitwisselen met andere ouders, ondersteuning vinden bij elkaar in verband met het opvoeden en sociale netwerken uitbouwen.
- De kinderen leren spelen met andere kinderen zowel binnen als buiten het gezin.
- Activiteiten ontdekken die inspelen op de algemene ontwikkeling van het kind en ook ondersteuning bieden.
- De kinderen leren door het gedrag van andere kinderen en volwassenen te imiteren.
- Het prikkelen van ouders en kinderen om thuis zelf iets te doen met de aangeboden spelimpulsen en activiteiten.

Buiten deze doelstellingen probeert Amodoe een veilige ruimte te creëren voor de ouders en de kinderen met als doel spontaan met elkaar in interactie te gaan. Amodoe vindt het belangrijk dat ouders en kinderen zichzelf kunnen zijn en zo hun eigen identiteit mogen tonen. De opvoeders/ begeleiders moeten een cultuursensitieve basishouding aannemen. Dit wordt verder besproken in hoofdstuk 3.1. (Huis der Gezinnen, 2014)

Om een bepaalde structuur aan te brengen binnen de groepswerking wordt er gewerkt via een tijdsschema.

Wanneer?	Wat?
14u tot 14u25	Onthaal en vrij spel (= de kinderen mogen 25 minuten vrij spelen)
14u25 tot 14u30	Opruimen van het materiaal door de ouders, kinderen en de begeleiders
14u30 tot 14u40	Voorstellingsrondje

14u40 tot 15u20	Uitleg en uitvoeren van de activiteit
15u20 tot 15u30	Opruimen en nabespreken met de ouders

(Huis der Gezinnen, 2014)

3. Theoretisch kader

Om met onze bachelorproef te starten, verdiepten we ons eerst in een aantal theoretische begrippen die we in de projectaanvraag terugvinden. Het theoretisch kader is onderverdeeld in vier thema's: vraaggericht en cultuursensitief werken, maatschappelijke kwetsbaarheid, muzischagogisch werken en opvoedingsondersteuning. Deze vier thema's worden van dichtbij bekeken en zullen de theoretische basis vormen van onze bachelorproef.

3.1 Vraaggericht en cultuursensitief werken

3.1.1 Definities

Twee belangrijke pijlers in de hulpverlening van het Huis der Gezinnen zijn vraaggericht en cultuursensitief werken.

Voor **vraaggericht werken** (in sommige bronnen ook vraaggerichte zorg genoemd) bestaan er verschillende definities. Al deze definities zorgen ervoor dat vraaggericht werken zo duidelijk en concreet mogelijk omschreven wordt.

De definitie volgens de Raad van Volksgezondheid: *"Vraaggerichte zorg is een gezamenlijke inspanning van cliënt en hulpverlener die erin resulteert dat de cliënt de hulp ontvangt die tegemoet komt aan zijn wensen en verwachtingen en die tevens voldoet aan professionele standaarden."* (Vilans, 2013)

Vraaggericht werken volgens het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport: *"Zorg die tegemoet komt aan wat de cliënt wenst en op grond van zijn verzekering mag verwachten."* (Vilans, 2013)

In de scholing 'Zorg in dialoog' definieert men vraaggericht werken als: *"Zorg die uitgaat van de wensen en ervaren behoeften van de cliënt, die in dialoog met de professional tot stand komt en waarbij de cliënt uiteindelijk beslist."* (Vilans, 2013)

De thesaurus Zorg en Welzijn omschrijft vraaggerichte zorg als: *"Manier van werken waarbij de cliënt met zijn situatie, mogelijkheden en vraag centraal staat en die zorg-, hulp- en/of dienstverlening ontvangt die tegemoet komt aan zijn wensen en verwachtingen en die voldoet aan de professionele standaarden."* (Vilans, 2013)

Vraaggerichte zorg wil de wensen van de cliënt zo veel mogelijk waarmaken. Hiervoor is een open relatie nodig tussen de cliënt en de opvoeder/begeleider. Deze relatie verloopt met wederzijds respect en communicatie en is hier van groot belang. (Vilans, 2013)

Naast het vraaggericht werken is het binnen de hulpverlening noodzakelijk dat men eveneens cultuursensitief gaat werken. Dit wordt ook wel **cultuursensitieve hulpverlening** genoemd. Cultuursensitieve hulpverlening houdt in dat men, ten eerste, vindbaar en toegankelijk is. Iedere cliënt moet zich vervolgens thuis voelen, ongeacht zijn/ haar afkomst of achtergrond. Volgens de inclusiegedachte heeft iedereen recht op een volwaardige participatie in de samenleving. Mensen moeten gelijke toegang krijgen tot de zorg en eveneens goede hulp ontvangen. (VZW De Lork – All-in project, 2013)

Binnen het vraaggericht werken zijn er een aantal kenmerken dat duidelijk maken wat vraaggerichte zorg precies inhoudt.

3.1.2 Kenmerken van vraaggericht werken

Vraaggericht werken omvat bepaalde kenmerken. Het is handig om met deze kenmerken rekening te houden om op een goede manier de cliënt te ondersteunen en vraaggericht te werken. (Vilans, 2013)

Eerst en vooral houden we rekening met **bejegening**. De begeleider respecteert de privacy en de eigen smaak van de cliënt. Eveneens moet de opvoeder oog en oor hebben voor de behoeften van de cliënt. Hiermee bedoelen we zowel lichamelijk als psychisch welbevinden, autonomie, wonen, welzijn en participatie. Op de zorgvraag van de cliënt moet een antwoord gevonden worden. Hiervoor is een brede blik nodig en een goede communicatie.

Ten tweede moet er een **goede relatie en communicatie** zijn tussen de opvoeder en de cliënt. Een goed opgebouwde zorgrelatie en vertrouwen van de cliënt zijn belangrijke voorwaarden. Hierbij is dialoog van groot belang. Hoe empathischer de hulpverlener zich opstelt, hoe meer de cliënt zich zal prijs geven en dit vergroot dan ook de kans op vraaggerichte zorg. Vaak is er een grote diversiteit tussen begeleider en cliënt. Dit kan zich voordoen in cultuur, waarden, gewoontes en leefstijlen. Hierop moet de communicatie dan afgesteld worden.

Als derde hebben we **keuzemogelijkheden**. Vraaggerichte zorg biedt de cliënt heel wat keuzemogelijkheden in tijdstip, frequentie en uitvoering. Dit vraagt heel wat flexibiliteit van de hulpverlener. (Vilans, 2013)

Ten vierde kunnen we spreken over een **eigen regie**. De cliënt beschikt over zoveel mogelijk regie. De opvoeder kan veel informatie geven of voorstellen doen, maar de cliënt beslist op welke manier hij/ zij wil ondersteund worden. Dit vraagt wel een andere aanpak van de hulpverlener.

De begeleider zal de verantwoordelijkheid zoveel mogelijk bij de cliënt moeten leggen. Daarnaast wordt de zelfredzaamheid bevorderd en wordt de cliënt gestimuleerd om zelf na te denken over zijn eigen noden en wensen.

Als vijfde kunnen we stellen dat **vakbekwaamheid** ook een heel belangrijk kenmerk is. Dit is vooral gericht op de professional, deze moet goed opgeleid zijn en zijn/haar vak goed kennen. Voldoende vaardigheden en kennis zijn van groot belang, maar ook het kennen van richtlijnen en protocollen is nodig in dit beroep.

Ten zesde hebben we het over **kaders**. Met deze kaders gaat de hulpverlener aan de slag. Dit zijn kaders die worden gesteld door de organisatie en bevatten de professionele kennis, de indicatie, de visie en de waarden. Ook de persoonlijke waarden, normen en opvattingen van de hulpverlener spelen hierin een belangrijke rol. Hiermee bedoelen we de waarden die de hulpverlener heeft bijvoorbeeld: verantwoordelijkheid, behulpzaamheid, eerlijkheid, verdraagzaamheid...

Als laatste hebben we de **samenwerking**. Om te kunnen voldoen aan de wensen en noden van de cliënt is de opvoeder ook afhankelijk van anderen waaronder: collega's, paramedici, familie/mantelzorgers en vrijwilligers. Op basis van goede rapportage en overdracht wordt het voor deze mensen makkelijker om een passende zorg en begeleiding te bieden voor de cliënt. (Vilans, 2013)

3.1.3 Motivatie van de cliënt in de vraaggerichte zorg

De motivatie van de cliënt neemt in de vraaggerichte zorg een belangrijke rol in. De relatie en de werkomstandigheden mogen dan nog zo goed zijn, maar als er geen motivatie is van de cliënt om te veranderen is de kans op succes zeer klein. In de afbeelding (volgende pagina) gaat men ervan uit dat met vraaggericht werken de motivatie van de cliënt kan beïnvloed worden. Het is dus zeer belangrijk om hier rekening mee te houden. De verschillende pijlen geven aan hoe dit werkt.

Positieve invloed no. 1: wanneer de cliënt voldoende gemotiveerd is, zal de kans op succes en goede resultaten groot zijn. Dit heeft een directe bijdrage op de hulpverlening.

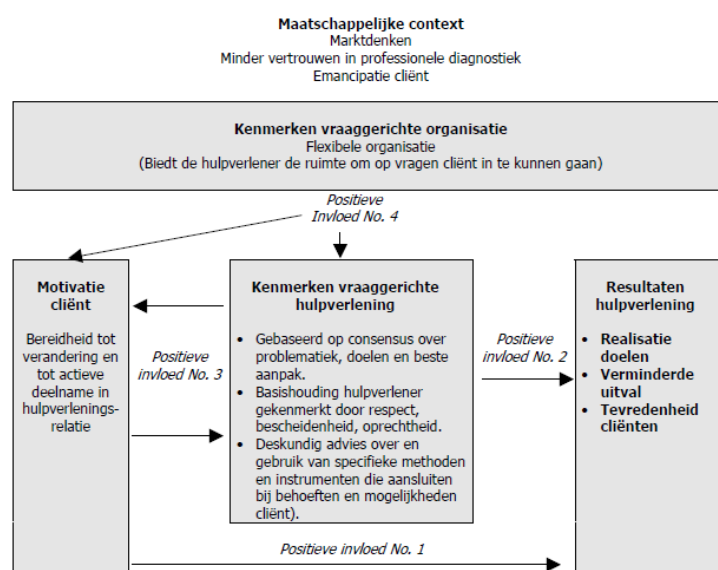
Met andere woorden wil dit zeggen dat bij een niet- vraaggerichte hulpverlening een goedgemotiveerde cliënt meer kans heeft op succes dan een niet- gemotiveerde cliënt.

Positieve invloed no. 2: vraaggericht werken heeft een directe invloed op het succes van de hulp. Er is op dat moment een gezamenlijke definitie van succes, hierbij mag zeker de kennis van de begeleider niet vergeten worden (het evidence based werken). Dit draagt ertoe bij in hoever succes te bereiken is.

Positieve invloed no. 3: de motivatie van de cliënt is te beïnvloeden via vraaggericht werken. Dit onderdeel heeft betrekking op de kwaliteit van de relatie tussen de opvoeder en de cliënt (vandaar de twee pijlen), maar ook op andere zaken zoals, bijvoorbeeld de relatie naar anderen. De cliënt wordt steeds op een respectvolle, discrete en oprechte manier behandeld.

Positieve invloed no. 4: de flexibiliteit van de vraaggerichte organisatie schept ruimte. Deze ruimte is er om een zo goed mogelijke matching te plegen tussen de behoeften van de cliënt en de methodieken die de begeleider aanbiedt. Dit is aangenamer en comfortabeler voor de cliënt om actief in een hulpverleningsrelatie te participeren. (Van Yperen, Booy & Van Der Veldt, 2003)

In de onderstaande figuur vinden we dit op een schematische manier terug:

(Van Yperen, Booy & Van Der Veldt, 2003)

In onze bachelorproef kiezen we ervoor om deze definitie te gebruiken voor vraaggericht werken: *"Zorg die uitgaat van de wensen en ervaren behoeften van de cliënt, die in dialoog met de professional tot stand komt en waarbij de cliënt uiteindelijk beslist."* (Vilans, 2013)

Hieruit namen we vooral mee dat wij als professionals de cliënt zelf moesten laten beslissen wat ze graag wilden gaan doen met hun wensen, behoeften, talenten... Op deze manier kregen we hen voldoende gemotiveerd om zelf aan de slag te gaan. Iets wat ze zelf graag doen, daar zijn ze meestal ook gemotiveerder voor.

We verkiezen deze definitie omdat deze het meest aansluit bij ons project. Wij als hulpverleners (professionals) observeerden de interesses, wensen en behoeften van de mama's en kinderen. Door op deze manier te werken konden we achteraf een rondetafelgesprek voeren. De mama's mochten dan zelf beslissen welke activiteiten er in de box kwamen.

Om de motivatie van de cliënt te bevorderen is het belangrijk dat een hulpverlener cultuursensitief kan werken. Eerst en vooral is het nodig te weten wat cultuur precies inhoudt.

3.1.4 Wat is cultuur

Cultuur kunnen we omschrijven als een verzamelnaam voor een gedeelde achtergrond en gedeelde gewoontes en rituelen. Men wordt zich hiervan bewust als men met mensen uit een andere cultuur in contact komt. Al deze verschillen kunnen anders zijn en het hangt ervan af hoe men als begeleider hiermee omgaat. Heel wat aspecten van cultuur zijn onzichtbaar en niet tastbaar. Hierdoor worden ze vanzelfsprekend aangenomen door de mensen die deel uitmaken van deze cultuur. De onzichtbare dingen kunnen bijvoorbeeld zijn: rollen binnen het gezin, normen, ideologieën, religie en filosofie. Deze geven richting aan het gedrag van mensen. Cultuur kan bepalen of men gedrag als problematisch ziet of niet en hoe men hiermee op een wenselijke manier kan omgaan. Binnen de hulpverlening bepaalt cultuur, onder andere, hoe de relatie tussen opvoeder en cliënt er zal uitzien.

We gaan er in de hulpverlening vaak van uit dat we alles weten over een bepaalde cultuur en welke concrete vragen en antwoorden we over iets kunnen hebben. Er bestaan echter geen pasklare antwoorden en recepten op cultuurbepaalde vraagstukken. Dit komt, onder andere, omdat begeleiders vaak niet voldoende op de hoogte zijn van een bepaalde cultuur. (VZW De Lork – All-in project, 2013)

Cultuur is niet statisch en onveranderlijk. Culturen evolueren, veranderen en zijn constant in beweging. Een allochtoon uit de eerste generatie zal anders omgaan met zijn cultuur dan bijvoorbeeld zijn kinderen die hier in België zijn opgegroeid. (Interculturaliseren, 2015)

Er bestaan heel wat theoretische modellen om cultuursensitief aan de slag te gaan. Cultuursensitief werken zou eigenlijk een deel van de organisatie en van de individuele hulpverlener moeten zijn.

3.1.5 Theoretische modellen voor cultuursensitief werken

Om cultuursensitief van start te gaan bestaan er een aantal modellen. Deze modellen laten zien hoe men op een handige manier intercultureel aan de slag kan gaan. Met deze modellen laten we u nu graag kennismaken.

De structurentheorie en Drie Stappen Methode van David Pinto

De structurentheorie

De essentie van deze theorie is dat in de samenleving de omgangsvormen tussen mensen georganiseerd zijn volgens codes en regels. Je hebt drie soorten van omgangscodes: strakke en gedetailleerde, ruimere en lossere en codes tussenin.

Dit model is van toepassing op micro-, meso- en macroniveau. Omgangsregels en gedragscodes bepalen het gedrag, de communicatie, de beleving en de perceptie. Hoe meer omgangsregels en gedragscodes, hoe meer er sprake is van een collectieve identiteit.

Bij strakke omgangsregels en gedragscodes is er sprake van: een extern referentiekader van goed en kwaad, motivatie door de groep, weinig onderscheid tussen persoonlijk en zakelijk, de nadruk leggen op de relatie en vorm, naar de hoogste eer streven en niet naar zelfontwikkeling.

De Drie Stappen Methode

Het doel van deze methode is om verschillen die ver uit elkaar liggen bespreekbaar te maken, met de nadruk op het behoud van ieders eigenheid.

Stap 1: start met het leren kennen en vaststellen van je eigen waarden en normen.

Welke omgangsregels en gedragscodes zijn bij jou in jouw cultuur van toepassing?

Stap 2: leer de cultuurgebonden waarden, normen en gedragcodes van iemand anders kennen. Meninge worden in deze stap gescheiden van de feiten.

Stap 3: in deze stap ga je vaststellen hoe je omgaat in een bepaalde situatie met de waargenomen verschillen en overeenkomsten.

Je gaat rekening houden met waar de grenzen liggen in verband met acceptatie en aanpassing van de anderen. Pinto geeft ook nog mee dat bewustwording, inzicht in achtergronden van verschillen tussen mensen en een methodische aanpak van deze verschillen onmisbaar zijn wanneer men voordeel wil halen uit diversiteit. (Pinto, 2007)

TOPOI- model van Edwin Hoffman

Dit model biedt handvaten om interculturele communicatie beter te begrijpen en culturele ruis op te heffen. Elke letter van het woord staat voor een bepaald gebied. De vijf gebieden zijn met elkaar verbonden en men kan een interventie starten op elk gebied.

Taal: verbale en non-verbale communicatie van de beide gesprekspartners is belangrijk.

Ordering: dit is de kijk van de beide gesprekspartners op de gespreksonderwerpen.

Personen: dit zijn de personen die deelnemen aan het gesprek, maar ook de relatie tussen deze personen. Met andere woorden: welke beelden hebben de gesprekspartners over elkaar?

Organisatie: dit is de organisatie/ omgeving waarin de communicatie plaatsvindt. Zowel op maatschappelijk vlak als op professioneel vlak.

Inzet: dit zijn de onderliggende motieven, behoeften, verlangens en drijfveren van de beide personen in een gesprek. (Hoffman, 2009)

BOSPAD- methode van Hilde Zevenbergen

De bospadmethodiek werd ontwikkeld om aan te tonen welke moeilijkheden men kan ondervinden bij het werken met mensen uit een andere cultuur. Er zijn twee uitgangspunten voor deze methode.

1. Er zijn geen pasklare antwoorden op interculturele vraagstukken.
2. De cultuur van de hulpverlener en de cultuur van de hulpvrager spelen een even grote rol.

BOSPAD staat voor zes stappen die hulpverleners in het hulpverleningsproces kunnen doorlopen.

Basishouding: als hulpverlener moet men open staan, respect hebben, oprecht en alert zijn wanneer men met de cliënt aan de slag gaat. Dit is de basishouding die eigenlijk elke hulpverlener zou moeten aannemen.

Overeenkomsten: als men een duidelijk zicht heeft op de behoeften van de cliënt en aangeeft wat men hem/haar kan bieden, komt men samen tot een overeenkomst. Het is belangrijk deze overeenkomst expliciet te maken zodat er geen misverstanden gevormd worden.

Signaleren: men is tijdens gesprekken en begeleidingen van de cliënt alert voor cultuurverschillen. Het gevoel is hierbij de belangrijkste barometer. Wanneer er geen signalen optreden heeft men voldoende aan het BOS (eerste deel van de methode), maar wanneer er wel sprake is van signalen in een bepaalde situatie gaat men over naar PAD (tweede deel van de methode).

Persoonlijke waarden en normen: hierbij gaat men na welke de persoonlijke waarden en normen zijn en welke een rol spelen in de situatie waarin men zich bevindt. Men start eerst bij zichzelf.

Andere waarden en normen: hierbij gaat men na welke de waarden en normen zijn van de andere persoon in de situatie.

Doen: op basis van de analyse in P en A neemt men een besluit over wat men gaat doen in deze situatie. (Zevenbergen, 2012)

Buiten deze drie modellen is er ook nog een ander heel belangrijke methode.

Meetladder diversiteit.

Deze ladder is een hulpmiddel om na te gaan hoe goed/ minder goed een interventie is voor gebruik bij allochtone populaties.

De methode ontwikkelt een grote gevoeligheid voor diversiteit. Men kan zien welke punten bij een interventie kunnen verbeterd worden en geeft een houvast bij het ontwikkelen van een nieuwe interventie. Er zijn tien aandachtspunten waar men rekening moet mee houden.

1. **Theorie:** geldt de probleemanalyse waarop de interventie is gebaseerd ook voor de beoogde doelgroepen?
2. **Doelen:** sluiten de doelen van de acties aan bij de werkelijkheid van de cliënten?
3. **Aanpak:** sluiten de gebruikte methoden aan bij de werkelijkheid van de cliënten?
4. **Communicatie:** is het taalgebruik aangepast aan dat van de cliënten?
5. **Competenties:** beschikken de begeleiders over kennis, vaardigheden en attitude?

6. **Bereiken en vasthouden:** zijn er strategieën om cliënten ertoe te leiden, te motiveren en te binden?
7. **Betrokkenheid:** zijn de cliënten betrokken bij de ontwikkeling of aanpassing van acties?
8. **Screening/ diagnose:** is er aandacht voor de visie van de cliënten en zijn instrumenten en procedures berekend op de verschillen tussen cliënten?
9. **Institutionele context:** dringt diversiteitsdenken door tot de haarvaten van de uitvoerende organisatie?
10. **Onderzoek:** is er in het onderzoek naar de acties aandacht voor diversiteit?

Wanneer de interventie voldoet aan al deze aandachtspunten is de kans groot dat de interventie cultuursensitief is. (Van den Berg, 2010)

Om vraaggericht en cultuursensitief te werken is het belangrijk dat men goed kan communiceren met mensen uit een andere cultuur. Dit is niet vanzelfsprekend en daarom gaan we hier dieper op in.

3.1.6 Communiceren met een andere cultuur

Communiceren in de hulpverlening is van groot belang. Het is immers de basis van de begeleiding. Door cultuurverschillen in de wereld is de communicatie tussen mensen alleen mogelijk als we ons realiseren dat deze verschillen bestaan. Hierbij is het belangrijk ze te herkennen en er rekening mee te houden.

Het contact tussen hulpverlener en cliënt verloopt niet correct wanneer beiden hun eigen cultuur vooropstellen en als enige juiste zien.

Cultuur is als een huid die aan je vastzit. Je kunt dus niet verwachten van jouw cliënt dat hij/zij zomaar eventjes zijn cultuur zal opzij schuiven of dat jij je eigen cultuur zomaar aan de kant zal zetten. (Schermer, 2008)

Eigenlijk is communiceren iets heel complex. Een zender stuurt een boodschap uit naar de ontvanger, maar de ontvanger houdt vaak rekening met het thema, de relatie met de zender, het non-verbale gedrag, vooroordelen dat hij/zij heeft... Mensen die de boodschap ontvangen en die ook nog eens een andere culturele achtergrond hebben, kunnen een andere betekenis geven aan de boodschap die zij ontvangen. Bij ethnocommunicatie (= communiceren met personen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond) is het de bedoeling dat zowel zender als de persoon die de boodschap ontvangt een actieve rol spelen in het communicatieproces.

Schriftelijke communicatie	Mondelinge communicatie
<ul style="list-style-type: none"> • Schriftelijke communicatie heeft het meeste effect ter ondersteuning van persoonlijke communicatie. • Wanneer allochtone groepen geen leescultuur hebben, heeft dit geen effect. • Wie aan deze soort communicatie doet, moet rekening houden met taalvaardigheden en taalvoorkeuren van de doelgroep. • Een complex thema wordt best in de moedertaal geschreven. • Een organisatie kan de Nederlandse taal gebruiken, de taal dat gesproken wordt bij de cliënt of een combinatie van beide. • Algemene richtlijn: gebruik altijd de Nederlandse taal en zorg ervoor (indien nodig) dat de nodige vertaling bestaat. • Let op: een letterlijke vertaalde tekst leest niet vlot, kies daarom voor een professionele vertaler. 	<ul style="list-style-type: none"> • Deze vorm sluit nauw aan bij de verbale communicatie van etnische groepen. • Persoonlijk contact vergroot de vertrouwensrelatie. • Nadeel: taalbarrière, maar hiervoor kan je een tolk inschakelen. • Als je met deze doelgroep communiceert focus je dan niet op verschillen, maar zoek overeenkomsten. • Behandel de cliënt niet anders omdat hij/zij een andere cultuur heeft. • Anderstaligen die Nederlands leren kunnen niet onmiddellijk alle nuances leggen, hou hiermee rekening. • In sommige culturen is het ongeleefd om iemand rechtstreeks tegen te spreken of kritiek te geven. • Vermijd zegswijzen en beeldspraak, die zijn voor anderstaligen soms moeilijk te verstaan. • Wanneer men een groepswerking organiseert spreekt men best traag, gebruik een makkelijke taal en wees duidelijk zonder in een kindertaaltje te praten.

(Tiggelovend, 2009)

Het kan handig zijn om gebruik te maken van intermediairs (= tussenpersonen). Deze kunnen verschillende rollen innemen.

Ze bouwen een brug tussen de organisatie en etnische groepen. Bovendien kunnen ze de drempels verlagen die er vaak nog zijn bij mensen met een etnisch culturele achtergrond. Ze kunnen de begeleiders binnen de organisatie inzichten geven in de vragen en behoeftes van bepaalde doelgroepen en hun situaties. Op basis van deze informatie kan men zijn communicatiestrategie aanpassen. Intermediairs kunnen een formele positie opnemen, maar kunnen ook een steunfiguur zijn. Dit alles vraagt natuurlijk wel wat investering in netwerk, want men moet zijn contacten goed onderhouden.

Men kan proberen een groep mensen bij elkaar te brengen van een andere cultuur of die een andere taal spreken door een poster omhoog te hangen of folders uit te delen bij de plaatselijke winkels bijvoorbeeld: Marokkaanse bakkers, Turkse slaggers,..Hierdoor kan je al heel wat extra mensen bij elkaar krijgen. (Tiggelovend, 2009)

Communiceren kan ook op andere manieren. Men kan gebruik maken van muzisch agogische werkvormen. In onze bachelorproef deden wij dit door de talenten van ouders en kinderen in beeld te brengen.

Buiten het feit dat communiceren met een andere cultuur van groot belang is, moet men ook wel weten hoe om te gaan met diversiteit.

3.1.7 Omgaan met diversiteit

Om te kunnen omgaan met diversiteit moet men er zich van bewust zijn dat diversiteit bestaat. Niemand is hetzelfde en bepaalde bevolkingsgroepen hebben een andere cultuur. Diversiteit is er altijd geweest en zal er ook altijd zijn.

Bij diversiteit moet men voldoende oog hebben voor onderlinge relaties. Wanneer men wil omgaan met diversiteit kan men zichzelf drie vragen stellen.

1. Wat kan ik weten?
2. Hoe wil ik met de andere persoon omgaan?
3. Wat doe ik?

Door deze drie stappen te doorlopen treedt men eigenlijk in dialoog. Men gaat zijn eigen waarden en belangen uitwisselen met de persoon waar men een gesprek mee aangaat.

Hierbij is het de bedoeling dat men de waarden en de belangen van deze persoon ook openlijk gaat bespreken. Hiermee maakt men zichtbaar wat ze allebei denken.

Daarnaast is het belangrijk dat men eerlijk en oprecht is tegenover zijn cliënt. Daarbij kan men bijvoorbeeld benoemen wat moeilijke thema's zijn. Op deze manier laat men zien dat men respectvol en ook eerlijk is. Wanneer men werkt met een doelgroep van een andere cultuur is het zeker niet verkeerd om nieuwsgierig te zijn. Mensen vertellen graag over hun eigen cultuur. Let er wel mee op van geen thema's aan te reiken die voor bepaalde doelgroepen taboe zijn.

In de volgende paragraaf gaan we nader bekijken hoe we vraaggericht kunnen werken met een andere cultuur. (Azghari, 2011)

3.1.8 Vraaggericht werken en cultuur

Voor mensen met een andere cultuur is het extra belangrijk om vraaggericht te werken. Dit komt doordat de hulpverlener niet vertrouwd is met die bepaalde cultuur, overtuiging en levensstijl van de cliënt. Daarom moet de opvoeder/ begeleider zich bewust zijn van de culturele achtergronden en verschillen in beleving. Hiermee moet de hulpverlener dan ook nog eens goed kunnen omgaan. Alle cliënten moeten namelijk passende ondersteuning en/of begeleiding krijgen.

Iedereen is uniek en heeft bepaalde wensen en behoeften. Het is dus van groot belang deze wensen en behoeften te achterhalen. Dit is verschillend van persoon tot persoon, ook al hebben sommige mensen dezelfde cultuur.

Een open, luisterende houding en goede, duidelijke afspraken zijn zeker aangewezen om vraaggericht aan de slag te kunnen gaan. (Vilans, 2013)

Als een hulpverlener goed kan omgaan met diversiteit noemen we dit 'intercultureel vakmanschap'. Dit wil zeggen dat men de vraag van de cliënt goed kan begrijpen omdat men aanvoelt dat cultuur of achtergrond invloed heeft op de vraag van de cliënt. Daarom kan men zich soms beter aansluiten bij de vraag die de cliënt heeft. Een belangrijk puntje in de hulpverlening is dat men steeds moet evalueren met zijn cliënt. Wat vond de cliënt van de begeleiding/ ondersteuning? Wat kan er beter? Zijn er bepaalde thema's gevoelig?

Het is noodzakelijk al deze dingen te weten, zodat ook de cliënt aanvoelt dat men hier mee bezig is en eventueel wil bijsturen wanneer het nodig lijkt te zijn. (Vilans, 2013)

Na de uitgebreide omschrijving van vraaggericht- en cultuursensitief werken, vinden we in de volgende paragraaf terug wat de link is tussen vraaggericht- en cultuursensitief werken.

3.1.9 Link vraaggericht- en cultuursensitief werken

Wanneer er vraaggericht gewerkt wordt, zou er ook eigenlijk cultuursensitief gewerkt moeten worden. Vraaggericht werken betekent dat men rekening zal houden met de vragen, noden en wensen van de cliënt. Wanneer de cliënt een andere taal spreekt of een andere cultuur heeft zal de begeleider/ opvoeder zich hieraan moeten aanpassen. Op die manier kan er een goede samenwerking en een hulpverleningsrelatie ontstaan.

Om een zo goed mogelijke ondersteuning te bieden, is het voor de hulpverlener belangrijk om vraaggericht te werken en zeker ook wanneer iemand een andere taal/ cultuur heeft. De hulpverlener is immers nog niet vertrouwd met deze cultuur/ taal. De begeleider moet zich bewust zijn van deze cultuurverschillen en overtuigingen.

3.1.10 Kwaliteit van bestaan

3.1.10.1 Definitie

Kwaliteit van bestaan is een term die vaak gebruikt wordt in de ondersteuning van mensen. Je vindt de term dikwijls terug in de missie en visie van bepaalde organisaties. Van hulpverleners wordt er verwacht om een actieve bijdrage te leveren aan het proces van kwaliteit van bestaan en om op die manier hun cliënt te ondersteunen. De reden waarom we dit begrip bespreken is omdat kwaliteit van bestaan een onderdeel is van vraaggericht werken. Binnen HdG gaan ze hier mee aan de slag door middel van gesprekken, activiteiten en aanbieden van vormingen.

Wat is kwaliteit van bestaan nu juist? Eigenlijk is kwaliteit van bestaan een containerbegrip. Hiermee bedoelen we dat het een term is zonder een afgebakende betekenis. De gebruiker van deze term kan zelf een verdere invulling hieraan geven.

Volgens Shalock en Verdugo zijn er een aantal uitgangspunten waar we rekening moeten mee houden (Verdoorn & van Vulpen, 2011):

1. Kwaliteit van bestaan is er voor alle mensen ongeacht ze een beperking hebben of niet.
2. Mensen zien hun kwaliteit van bestaan groeien wanneer ze verrijking ervaren op vlak van belangrijke levensgebieden.
3. De term heeft subjectieve en objectieve componenten. De belangrijkste is de subjectieve. Dit geeft weer hoe mensen hun kwaliteit van bestaan zelf ervaren.

4. De term gaat uit van persoonlijke behoeften, keuzes en regie.
5. Kwaliteit van bestaan wordt beïnvloed door de omgeving en dit op micro-, meso- en macroniveau.

De onderverdeling van kwaliteit van bestaan bestaat uit acht domeinen. Bij de domeinen horen ook altijd indicatoren die ervoor zorgen dat het domein nader wordt ingevuld. De domeinen staan voor de soort ondersteuning die iemand eventueel kan nodig hebben. Alle acht domeinen zijn van groot belang in het leven van de mens. Cliënten kiezen zelf welk domein voor hen prioriteit heeft. Dit is natuurlijk ook situatiegebonden en is afhankelijk van allerlei persoonlijke factoren. (Verdoorn & van Vulpen, 2011)

Domein	Indicatoren
Lichamelijk welbevinden	Gezondheid & zorg, voeding, ontspanning, mobiliteit, vrije tijd en persoonlijke verzorging
Emotioneel welbevinden	Veiligheid, spiritualiteit, geluk, geen stress, zelfbeeld en tevredenheid
Interpersoonlijke relaties	Intimiteit, genegenheid, gezin, interacties, vriendschappen en ondersteuning
Materiaal welbevinden	Sociaal economische status, financiële zekerheid, eigendom, voeding, werk, bezittingen en onderdak
Persoonlijke ontwikkeling	Onderwijs, vaardigheden, persoonlijke vervulling, competentie, zinvolle activiteiten en vooruitgang
Rechten	Burgerschap, eigendom, privacy, stemrecht, rechten & plichten, toegang en gelijke behandeling
Sociale inclusie	Geaccepteerd worden, status, ondersteuning, werkomgeving, participatie en bijdrage leveren
Eigen regie	Persoonlijke doelen/ waarden, autonomie,

	keuzes, beslissingen, persoonlijke controle en zelf richting geven
--	--

(Verdoorn & van Vulpen, 2011)

Deze domeinen zorgen ervoor dat we kijken door de bril van kwaliteit van bestaan. Soms gebeurt het dat we cliënten enkel gaan bekijken vanuit ons eigen referentiekader en zo ervan uitgaan dat we zelf wel weten wat de prioriteiten van onze cliënten zijn. Door deze acht domeinen doen we dit minder en krijgen we een overzicht van mogelijke ondersteuningsvragen die onze cliënt heeft. Het is van belang zich te realiseren dat de domeinen ook allemaal samenhangen en elkaar beïnvloeden.

(Vandoorn & van Vulpen, 2011)

3.1.11 Empowerend werken

3.1.11.1 Definitie

Voor empowerment bestaat er niet één definitie, maar worden er verschillende invullingen gegeven. Wij gaan nader in op de definitie.

In de hulpverlening betekent empowerment vooral dat je mensen in staat gaat stellen om hun eigen kennis en vaardigheden te ontdekken. Deze moeten ze dan ook zo maximaal mogelijk benutten en verder ontwikkelen. Zo gaan ze hun eigen leven opnieuw in handen kunnen nemen en de kwaliteit ervan verhogen. Hierdoor gaan ze opnieuw kunnen participeren in de samenleving. (Scheffers, 2010)

Als tweede definitie kunnen we Rappaport gebruiken. Hij omschrijft deze als volgt: *"Empowerment is een proces waarbij mensen of groepen meer invloed krijgen over gebeurtenissen en situaties die belangrijk zijn voor hen."* (Delahaij, 2004)

Als derde definitie zouden we graag de definitie van Kind en Gezin gebruiken omdat we weten dat Huis der Gezinnen officieel erkend is als inloopteam van Kind en Gezin.

"Empowerment is een complex en multidimensionaal begrip. Het is ten eerste gekenmerkt door een benadering van onder uit. Dit betekent dat de ouder zelf de kritische vraag stelt. De dienstverlening ondersteunt de ouder om op eigen kracht tot antwoorden te komen. Als dienstverlener ondersteun je de ouders, maar geloof je erin dat zij zelf tot antwoorden kunnen komen." (Kind en Gezin, 2008)

3.1.11.2 Empowerment binnen etnisch culturele doelgroepen

Een belangrijk onderdeel van empowerment binnen etnische culturele doelgroepen is het versterken van hun etnische identiteit.

Voldoende erkenning geven en laten voelen dat ze binnen onze samenleving mee kunnen participeren is van groot belang. Ze moeten zich ook een onderdeel voelen van hun eigen etnische groep. Een positief beeld meegeven over de kansen en de positie die ze in de groep kunnen aannemen draagt hierbij toe.

Het benadrukken van de positieve aspecten en achtergrond kan leiden tot een positiever beeld binnen hun eigen etnische groep. Het versterken van empowerment binnen deze doelgroep kan helpen om rolmodellen in te schakelen of te zoeken. Dit kan een positieve invloed hebben op de gevoelens van persoonlijke controle. (Delahaj, 2004)

3.1.11.3 Empowerment in de hulpverlening

Het uitgangspunt binnen de hulpverlening rond empowerment is: iedere cliënt heeft eigen krachten en mogelijkheden in zich, ongeacht zijn sociale of etnisch culturele afkomst. Die krachten en mogelijkheden moeten we dan ook vergroten en kunnen inzetten bij de hulpverlening.

De volgende vier elementen rond empowerment staan centraal binnen de hulpverlening: de ervaring van de cliënt, de betekenis die hij/zij hieraan geeft, de oplossing waaraan de cliënt zelf voorkeur geeft en de mogelijkheden die hij/zij zelf heeft om de oplossing te realiseren.

De bedoeling is dat cliënten binnen de begeleiding een leidende rol op zich nemen. Hierbij gaan ze hun eigen doelen formuleren en van daaruit actief participeren in alle onderdelen van de hulpverlening. Doordat de cliënt een leidende rol op zich neemt kan hij/zij oefenen om het heft opnieuw in eigen handen te nemen. De cliënt is immers de ervaringsdeskundige over zijn eigen leven en weet zo wat hem/haar kan beïnvloeden. Eveneens weten ze zelf wat goed is voor hen en hun netwerk.

Wanneer de cliënt aan de slag gaat, leert hij zelf hoe hij zijn acties en oplossingen kan inzetten bij nieuwe situaties of nieuwe problemen in het leven. Zo moet de cliënt, bij nieuwe problemen, niet opnieuw een beroep doen op de hulpverlening. Eigenlijk kunnen we ook stellen dat de cliënt door deze nieuwe vaardigheden en oplossingen nieuwe problemen kan voorkomen.

Er zijn zes houdingsaspecten dat de begeleider moet aannemen bij het ondersteunen van de cliënt in zijn proces van empowerment. Eerst en vooral houden we er rekening mee dat de betekenisgeving door de cliënt leidend is. Ten tweede gaan we een niet wetende houding aannemen. Als derde houdingsaspect gaan we van probleemgerichte houding naar een toekomstgerichte houding.

Ten vierde gaan we ons focussen op de krachten van de cliënt. Als vijfde gaan we ons bewust worden van ons eigen referentiekader. Als laatste gaan we oog hebben voor het leer- en ontwikkelingsproces van de cliënt. (Scheffers, 2010)

3.1.12 Werken vanuit het krachtenperspectief/ talenten

3.1.12.1 Definitie

Een talent is iets wat je hebt meegekregen, iets wat in jezelf zit. Het is een vermogen, iets waar je goed in bent en iets wat je graag doet. Een talent wordt verder ontwikkeld naarmate je ouder wordt en het ook gaat inzetten binnen verschillende domeinen. Het is belangrijk om bepaalde talenten bij jezelf te ontdekken en ermee aan de slag te gaan. Iedereen beschikt over één of meerdere talenten en het is belangrijk om deze bij zichzelf en anderen te herkennen.

Wanneer mensen iets gaan leren, zullen ze dit gemakkelijk doen wanneer ze hun eigen talent hierbij kunnen inzetten. Het stimuleert hen als het ware om nieuwe dingen te leren en te ontdekken. (Algra & De Kieft, 2009)

Het krachtenperspectief betekent eigenlijk hetzelfde, al wordt deze term vaker gebruikt bij volwassenen. Men gaat kijken naar de mogelijkheden van de cliënt en de hulpbronnen die aanwezig zijn in de omgeving. Een krachtgerichte begeleider zoekt naar mogelijkheden, krachten, talenten, geeft hoop en helpt om toekomstdoelen te formuleren. (Van Robaey, Geerts & Balli, 2014)

Om een duidelijk beeld te krijgen van wat talenten en krachten precies inhouden geven we in de volgende paragraaf enkele concrete voorbeelden.

3.1.12.2 Concrete voorbeelden

Talent voor muziek: muzikale cliënten hebben een luisterend oor voor muziek. Ze zijn meestal gevoelig voor alles wat met muziek te maken heeft. Ze zingen graag, ze hebben een gevoel voor ritme en bespelen ook vaak één of meerdere instrumenten. Ze hebben ook dikwijls een muzische hobby. Muziek is hun leven en hun passie. Bij het bezig zijn met muziek verliezen ze de tijd uit het oog en gaan ze volledig op in de materie.

Talent voor mensen: cliënten die oog hebben voor iedereen rondom hen en voor elkaars kwaliteiten kunnen goed omgaan met mensen. Ze weten wat anderen nodig hebben, helpen graag en lossen op een natuurlijke wijze conflicten op.

Ze gaan gemakkelijk nieuwe contacten aan en onderhouden deze ook. (Algra & De Kieft, 2009)

Daarnaast kan je nog tal van andere talenten bezitten zoals, bijvoorbeeld: drama, organiseren, natuur, meertaligheid, praten met mensen, dansen, creativiteit enz.

We weten nu dat ieder van ons talenten bezit, maar hoe worden deze talenten nu ontwikkeld? In de volgende paragraaf gaan we verder in op de ontwikkeling van talenten.

3.1.12.3 Het waarnemen van talenten

Het waarnemen van talenten is eigenlijk heel eenvoudig. Vaak zie je al dat een bepaalde persoon met één iets de hele tijd bezig is. Bijvoorbeeld muziek of dans. Vaak kan je talenten ook waarnemen uit het gedrag van iemand.

Om talenten in kaart te brengen bestaat er een handig instrument, de 'talentencirkel'. Deze wordt vooral gebruikt voor kinderen. De talentencirkel heeft verschillende functies, namelijk: (zelf)evaluatie, talenten benoemen, plannen vergelijken van strategieën, brainstormen en de ouders betrekken.

(Jacobs, z.j.)

Op deze manier kunnen kinderen elke dag aangeven waar ze goed in waren. Het is belangrijk dat je deze talenten ook gaat benoemen. De kinderen krijgen zo erkenning voor hun talenten en worden ook bevorderd om met hun talent aan de slag te gaan. (Jacobs, z.j.)

Wanneer je met volwassen cliënten werkt, is zo een talentencirkel niet echt noodzakelijk. Er bestaan verschillende tools die je ook bij volwassenen kan gebruiken.

Zo heb je bijvoorbeeld:

- De talenten toolbox (Dewulf Luk): hierin zitten 40 talentenkaarten en hefboomvaardigheden die je kan gebruiken om mensen inzicht te doen krijgen in hun talenten. Deze toolbox bestaat ook voor kinderen.
- Talentenkaarten.

Volwassenen kan je gewoon aanspreken op hun talenten en hen hiermee positief bekrachtigen en benaderen.

3.1.13 Tussentijds besluit

Het eerste uitgebreide thema 'vraaggericht en cultuursensitief werken' heeft als doel in te gaan op de noden, talenten, vragen, krachten en het versterken van de cliënt op verschillende levensdomeinen.

Het is belangrijk om binnen deze verschillende subthema's op een vraaggerichte en cultuursensitieve manier aan de slag te gaan zodat men ook vanuit de cliënt vertrekt en niet vanuit zichzelf.

Wanneer men rekening houdt met de verschillende onderdelen van vraaggericht werken en cultuursensitief werken zal men al heel wat doelen samen met de cliënt kunnen verwezenlijken. Wanneer een idee of een vraag vanuit de cliënt zelf komt, zal deze cliënt gemotiveerder zijn om eraan te werken dan dat de begeleider zijn/ haar advies of vraag zal opdringen.

Bij het uitvoeren van het eindproduct zijn we gaan inzoomen op:

Vraaggericht werken: wat willen de ouders zelf, wat zijn hun interesses en waarmee willen ze aan de slag gaan. Het nut van het rondetafelgesprek waarin de mama's een leidende rol opnamen nagaan (wat willen ze zelf in de MAC-box steken).

Cultuursensitief werken: wie heeft welke cultuur, welke waarden en normen hebben zij binnen hun cultuur, wat zijn onze waarden en normen als begeleider en hoe kunnen we hiermee samen aan de slag gaan.

Werken vanuit talenten: wat zijn de talenten van de kinderen en de mama's, hoe willen ZIJ die graag inzetten en op welke manier.

3.2. Muzisch agogisch werken

Binnen dit onderdeel bespreken we wat muzisch agogisch werken inhoudt, welke verschillende vormen er zijn, de manieren van muzisch agogisch werken en de appèlwaarde van een activiteit bij muzisch agogisch werken. We zijn muzisch-agogisch aan de slag gegaan omdat dit een vraag was van het project en ook een meerwaarde kan zijn binnen het vraaggericht werken.

3.2.1 Wat is muzisch agogisch werken?

Definitie van **muzisch** volgens Behrend, D.: "*Activiteiten die een speels, creatief element in zich hebben waaraan de cliënt tevredenheid, plezier, bevestiging of uitdaging beleeft, enz. die een bijdrage leveren aan die diverse gebieden van de ontwikkeling van de mens.*" (Behrend, 2008)

Als je muzische activiteiten doet dan zijn er bepaalde effecten die verwacht worden, zoals:

- Het leren uiten en vorm geven aan persoonlijke ervaringen.
- Zich bewust worden en verwerken van bepaalde belevingen.
- Het ontwikkelen van creativiteit op muzisch gebied.
- Het ontwikkelen van je persoonlijke identiteit.
- Sociale ontwikkeling en maatschappelijke bewustwording.
- Het letterlijk en/of figuurlijk in beweging brengen van mensen.

Muzische middelen kiezen niet voor het cognitieve, verbale, waar mensen moeten redeneren of argumenteren, maar het kiest eerder voor een speelse benadering. Dit wil zeggen dat men geen probleem moet definiëren of formuleren, men kan er mee spelen. Dankzij deze manier van werken wordt het misschien minder bedreigend voor de cliënt(en) en minder ingewikkeld. Er zijn verschillende soorten muzische activiteiten die men kan ontwikkelen, zoals:

- Beeldend
- Audiovisueel
- Muzikaal
- Dramatisch
- Taalexpressie
- Spelend en bewegend

Als men doelgericht werkt bij een muzisch agogische activiteit dan kan men zelf verschillende activiteiten aan één doel koppelen of verschillende doelen verwezenlijken met één activiteit. Het is niet gemakkelijk om een grens te stellen tussen muzisch en niet-muzisch. Bijvoorbeeld: tuinieren kan veel plezier opleveren en een uitdaging zijn, maar het is niet altijd speels. Een verslag schrijven is taalexpressie, maar het kan ontbreken aan creativiteit en speelse elementen.

De definitie van *agogie* volgens De Carpentier, Van der Horst en Reindersman (z.j.): "*Agogie wordt gebruikt voor al die situaties waarin mensen beïnvloed worden door andere, die met die beïnvloeding een specifieke bedoeling hebben, namelijk om de situatie van de cliënt te wijzigen en wel zo dat die cliënt zich er bij beter voelt.*"

Agogisch handelen betekent hulpverlening, dienstverlening, vorming, voorlichting. Dit zijn allemaal vormen waarmee men specifiek de cliënt wil beïnvloeden met een specifieke bedoeling.

Agogische handelen heeft uiteenlopende vormen, maar deze hebben volgende kenmerken gemeenschappelijk:

- Doelgerichtheid
- Bewustheid
- Procesmatigheid
- Systematiek

Muzisch- agogisch handelen is vanuit een muzische grondhouding beïnvloeden van individuele personen en/of groepen. Dit gebeurt door doelbewuste begeleiding of voorwaardelijke zorg, het is gericht op de ontwikkeling en het welzijn van het individu en/of groep. Dit gebeurt via activiteiten op muzisch terrein.

In deze definitie probeert men duidelijk te maken dat muzisch- agogisch werken niet alleen in een langlopend project werkt, maar ook in de dagelijkse omgang met de cliënten. (Behrend, 2008)

Muzische vaardigheden zijn middelen om agogische bepaalde doelen te bereiken. Bijvoorbeeld: bij mensen met een psychiatrisch stoornis wordt toneel gebruikt om een ander inzicht te krijgen in hun eetstoornissen.

Muzisch-agogische activiteiten kunnen zowel aan een individu als aan een groep aangeboden worden. Het kan gaan over opeenvolgende activiteiten, maar ook over een korte en kleinschalige activiteit.

Agogisch handelen kan men vorm geven door muzisch activiteiten en door niet-muzische activiteiten. Bij het inzetten van een activiteit, of ze nu muzisch of niet-muzisch is, kan men niet garanderen dat men op een agogische manier bezig is.

Bijvoorbeeld: men kan een conflict met een cliënt in een gesprek bespreken. Dit is agogisch, maar niet muzisch. Men kan dit conflict in een dramascène verwerken en de cliënt uitnodigen er een nieuw einde aan vast te hangen, dan is het agogisch en muzisch. (Behrend, 2008)

3.2.2 Manieren van muzisch agogisch werken

Volgens Behrend kan je op verschillende manieren muzisch agogisch werken. Ze noemt dit de 3RCE. Dit staat voor: Receptief, Reproductief, Reflectief, Creatief en Expressief.

'Receptief' voor zintuiglijke waarneming, 'reproductief' door na te doen en te imiteren op basis van waarneming, herkenning en herinnering, 'reflectief' door een reactie of een waardeoordeel te geven, 'creatief' door het ontwerpen en fantasie aan te spreken en 'expressief' door de emotionele belevingen aan te spreken. Dankzij deze volgorde kan men een activiteit op klimmende graad meten. Bijvoorbeeld bij een receptieve oefening zouden de cliënten betrekkelijk passief zijn of bij een creatieve activiteit is de doelgroep behoorlijk actief betrokken.

Men kan ook een muzisch middel op verschillende manieren gebruiken. Bijvoorbeeld: een verhaal navertellen of uitbeelden, dan is men reproductief bezig. Als men echter de onderlinge bedoeling van het verhaal nagaat, dan is men reflectief bezig.

Men moet bewust zijn van de manier waarop men te werk gaat. Men kan zichzelf dan ook afvragen waarom men precies op die manier te werk is gegaan. (Behrend, 2008)

3.2.3 Muzische middelen en hun appèlwaarde

De appèlwaarde van een activiteit of middel is, de mogelijkheden die aanwezig zijn in het materiaal en wat het materiaal losmaakt bij een persoon. Of anders verwoord, het is de waardering die iemand zelf geeft aan het materiaal en de activiteiten.

Een appèlwaarde is persoonsgebonden, dit wil zeggen dat de appèlwaarde voor de begeleider een onverwachte wending kan nemen.

Er zijn verschillende appèlwaarden: sensopathische appèls, dimensionele appèls en thematische appèls.

Sensopathische appèl betekent de uitnodiging tot de beleving van het materiaal op een directe, zintuiglijke of lichamelijke omgang met het materiaal.

Dimensionele appèl heeft te maken met de ruimte waarin de activiteit zich afspeelt en de mogelijkheden die iemand ziet om hierin te bewegen. Hierbij kan men drie vormen onderscheiden:

- Groeperen
- Vormen
- Construeren

Wat men niet mag vergeten is dat de tijd en de plaats waar een activiteit zich voordoet een belangrijke rol speelt.

Thematische appèl betekent de uitnodiging die een bepaalde activiteit heeft op grond van de betekenis van deze activiteit. Dit wil zeggen dat een woord hetzelfde is, maar de betekenis achter het woord is voor vele mensen anders. Bijvoorbeeld: Zondag is voor bepaalde mensen een rustdag, voor anderen een bezoekdag en voor nog andere mensen een kerkgangdag.

Thematische appèls kan men niet los zien van dimensionele en sensopathische appèls. Dit kan men opmerken als de plaats en context van een materiaal de thematische appèl kan versterken. (Behrend, 2008)

3.2.4 Tussentijds besluit

Kort samengevat, muzisch-agogisch werken bestaat uit twee woorden. Muzisch betekent dat men activiteiten gaat doen op een speelse en creatieve manier en deze zouden een bijdrage kunnen leveren bij de ontwikkeling van de cliënt(en). Er zijn verschillende manieren van muzisch werken en het middel of activiteit heeft een appèlwaarde. Het kan ook ingezet worden als een andere 'gemeenschappelijk' taal (verschillende culturen, achtergrond en talen).

Agogisch handelen is een ander woord voor hulpverlening. Er zijn vier kenmerken waaraan men moet voldoen: doelgericht, bewustheid, procesmatig en systematisch.

Dit wil zeggen dat men via activiteiten doelbewust iets wil gaan veranderen bij de cliënten in hun ontwikkeling.

Muzisch agogisch werken kan eveneens gekoppeld worden met vraaggericht en cultuursensitief werken.

Het is beter van vraaggericht te werken zodat men weet waar men de cliënt mee kan helpen, wat de vraag is van de cliënt en welke interesses en noden de cliënt heeft. Het voordeel van cultuursensitief te werken is dat men ervoor zorgt dat de cliënt zich thuis voelt wanneer men met hem/ haar aan de slag gaat. De cliënt moet zichzelf kunnen zijn en zijn eigen referentiekader kunnen inzetten in zijn eigen traject.

3.3 Opvoeding

In dit deel bespreken we opvoeding en opvoedingsondersteuning. HdG doet aan opvoedingsondersteuning, ze helpen ouders bij verschillende vragen bij de opvoeding van hun kinderen. We gaan de definitie geven van opvoedingsondersteuning die voor ons het beste past in Huis der Gezinnen. Er wordt besproken wat het doel van opvoedingsondersteuning is en wat ouders nodig hebben bij een vorming rond opvoedingsondersteuning.

3.3.1 Opvoeding in andere culturen

De opvoedingskwesties binnen de Turkse en Marokkaanse gezinnen (wanneer wij aanwezig waren in HdG was de meerderheid van de mama's en kinderen van Turkse en Marokkaanse origine) situeren zich vooral rond de aspecten zorg, communicatie, instructies, steun, gezag en responsiviteit.

Nestwarmte is in Marokkaanse en Turkse gezinnen zeker aanwezig en de rol van de vader binnen deze gezinnen is eveneens relevant.

Volgens de traditie is de moeder in Turkse en Marokkaanse gezinnen de eerste verantwoordelijke persoon voor de verzorging en opvoeding van de kinderen. De vaders krijgen een groter aandeel wanneer de kinderen groter worden. In deze gezinnen worden de kleine kinderen (4-6jaar) gezien als onverantwoordelijk. Dit zorgt voor een grote overgang, van vertroetelen naar disciplineren. De (schoon) familie speelt ook een zeer belangrijke rol, soms kan dit positief, maar ook negatief zijn. Volgens een Turkse moeder zorgt het bemoeizuchtige gedrag van de familie soms voor een storende factor. De grootouders hebben vaak veel gezag in deze culturen. Zij gaan vaker de traditionele opvoedingsstrategieën toepassen op de kinderen en dus een grote toegeeflijkheid vertonen tegenover de kleine kinderen. (Tan, Bekkema & Öry, 2008)

In het boek van Blaauwendraad M. en Berger M. (2002) gaat het over kenmerken van de Marokkaanse opvoeding.

Zij onderscheiden drie ouderschapspatronen:

- Traditioneel patroon: moeder doet het huishouden, verzorgt de kinderen en is verantwoordelijk voor de opvoeding binnenshuis. Vader is de kostwinner.
- Het overgangspatroon: zelfde verdeling van de rollen als in het traditionele patroon, maar de moeder verwacht meer emotionele steun van haar man.
- Het moderne patroon: minder verschil tussen de taken en de verantwoordelijkheden van man en vrouw.

Volgens Blaauwendraad M. en Berger M. zijn er gezinnen die zowel het traditionele als het overgangspatroon aannemen binnen hun gezin. De ouders die in het overgangspatroon zitten, proberen een balans te vinden tussen de Marokkaanse traditionele opvoeding en de Belgische opvoeding.

Er zijn ook vier verschillende opvoedingsstijlen te onderscheiden. Namelijk:

- Democratische opvoedingsstijl: emotionele ondersteuning, regels en eisen afgestemd op leeftijd.
- Autoritaire opvoedingsstijl: weinig of geen emotionele ondersteuning met hoge eisen, veel controle en dwang.
- Permissieve of toegefelijke opvoedingsstijl: emotionele ondersteuning in combinatie met lage eisen.
- Afwezige opvoedingsstijl: weinig emotionele ondersteuning in combinatie met ontbreken van toezicht.

De ouders die een traditioneel ouderschapspatroon toepassen, maken meestal gebruik van een autoritaire opvoedingsstijl. De ouders met een overgang ouderschapspatroon maken meestal gebruik van een mengvorm van autoritaire en democratische opvoedingsstijl.

Bij Marokkaanse en Turkse gezinnen zijn er bepaalde opvoedingsproblemen die vaak terugkomen. De moeders melden vooral dat ze het meest problemen hebben met hun jongens en minder met de meisjes. Er zijn twee onderwerpen die het meeste voorkomen:

- Gedragsproblematiek
Volgens Van Der Zwaard en Pannebakker hebben Marokkaanse ouders het vooral moeilijk met hun kinderen aangaande gezag en disciplineproblemen. De kinderen zouden niet luisteren, lastig en brutaal zijn.

- Onderwijsproblematiek

Uit een onderzoek van Pels blijkt dat taalachterstand, zittenblijvers, doorverwijzers en spijbelaars in mindere of meerdere mate voorkomen bij Marokkaanse gezinnen. (Blaauwendraad & Berger, 2002)

Soms loopt het binnen de opvoeding wat stroef en moet er hulp ingeschakeld worden. Ouders kunnen dan terecht bij organisaties zoals, bijvoorbeeld Huis der Gezinnen. Daarom gaan we nu ook een stukje opvoedingsondersteuning toelichten.

3.3.2 Definitie van opvoedingsondersteuning

We hebben gekozen voor de definitie van Expoo (2014), omdat we vonden dat deze definitie het beste past bij wat we gezien hebben binnen HdG. Deze luidt als volgt:

"Opvoedingsondersteuning wordt als laagdrempelig, gelaagde ondersteuning van ouders en opvoedingsverantwoordelijken bij de opvoeding van kinderen toegepast. Opvoedingsondersteuning bestaat dan uit al die activiteiten die tot doel hebben om ouders en opvoedingsverantwoordelijken steun te bieden bij het opvoeden." (Expoo, 2014).

3.3.3 Het doel van opvoedingsondersteuning

Opvoedingsondersteuning richt zich vooral op ouders en andere opvoeders met de doelstellingen:

- De competenties, vaardigheden en draagkracht van ouders te versterken.
  - De draaglast te verminderen door problemen tijdig te signaleren en praktische hulp of steun te bieden.
  - Het sociale netwerk rond het gezin en kind te versterken.
  - Het voorkomen van (zware) problemen.
- (Expoo, 2014)

3.3.4 Interactie tussen ouder en kind

3.3.4.1 Definitie

We vinden de definitie die Hofer geeft over interactie tussen ouder en kind een goede definitie, omdat dit voor ons de meest duidelijke definitie is en het beste past binnen HdG. Deze gaat als volgt: *"De interactie tussen ouder en kind is een dynamisch geheel, welk tot stand komt onder invloed van complexe en meervoudige factoren."*

3.3.4.2 Wat is belangrijk binnen interactie?

Interactie wordt gevormd door drie factoren volgens Belsky : karakteristieken van de ouders, contextuele factoren van steun en stress en karakteristieken van de kinderen. (Sibma, 2010)

Er zijn vijf belangrijke aspecten om een **kwaliteitsvolle interactie** te hebben met je kind:

- Focussen
- Betekenis verlenen
- Uitbreiden
- Zich bekwaam voelen
- Gedrag regelen

Ieder woord dat hierboven vermeld staat gaan we verder verduidelijken.

Focussen wil zeggen dat het kind of de ouders de aandacht van de andere gaat proberen te richten op iets, zodat het kind of de ouders zijn aandacht op iets anders gaat richten. Dit wil zeggen dat men bijvoorbeeld het kind zijn aandacht op iets gaat focussen, zodat de ouders dit ook gaan doen.

Betekenis verlenen wil zeggen dat men als ouder de waardering van iets, iemand of een gebeurtenis gaat uitdrukken. Dit zorgt ervoor dat deze prikkel gaat overstijgen boven een andere prikkel. Dit betekent dat de ouder steeds gaat proberen aandacht te geven aan een prikkel die het kind gezien of gevoeld heeft.

Uitbreiding wil zeggen dat de ouders en het kind verbanden kunnen leggen tussen dingen, gebeurtenissen of personen. Het kind of de ouder gaat spontaan vergelijkingsgedrag modelleren. Het kind of de ouders kan een oorzaak-gevolg relatie aangeven. De ouders gaan proberen tussen bepaalde factoren of gebeurtenissen linken te leggen, zodat het kind beter de dingen kan verstaan. Bijvoorbeeld men doet iets goed, dan wordt men beloond.

Zich bekwaam voelen is zeer belangrijk voor een kind. Een kind heeft het gevoel van bekwaamheid nodig om zijn eigen ontwikkelingskansen volledig te kunnen benutten. Het kind moet voelen dat hij goed is in bepaalde dingen.

De ouders worden verondersteld het gedrag te regelen van het kind. Dit kunnen ze doen door korte zinnnetjes te gebruiken waarin ze uitleggen hoe een handeling het beste zou uitgevoerd moeten worden. De ouder gaat verbaal zeggen (aan de hand van korte zinnen) wat het kind wel of niet mag doen. (Janssens & van Doorn, 2012)

Communiceren is één van de belangrijkste zaken binnen interactie. Om interactie aan te gaan moet men communiceren of het nu verbaal of non-verbaal is. Men kan niet niet-communiceren !

Bij het jonge kind gaat de interactie het meeste deel van de tijd naar dingen te vragen en te beantwoorden, af te wijzen en te negeren. Het jonge kind heeft al ontdekt wat de basissignalen zijn van communiceren. Er moet ook een zeker wederkerigheid zijn. Dit wil zeggen dat de ouders of de kinderen interesse hebben in de interactie. Hoe beter de communicatie is van het jonge kind en de mensen in zijn omgeving, hoe beter de hechting zal zijn. De signalen die ons gezicht of onze stem hebben, zoals spieren in het gezicht die zich samenspannen of een luidere stem, zijn signalen die een jong kind snel onder de knie heeft. Hier is het ook van groot belang om wederkerigheid te hebben. (Janssens & van Doorn, 2012)

Wederkerigheid is nodig om interactie te hebben, het is een voorwaarde op slagen om iets te kunnen bereiken met kinderen. De ouders of kinderen gaan zich ontwikkelen dankzij de andere partij en door in wederkerigheid te zijn. Ouders worden ouders dankzij hun kinderen. Er zijn andere elementen die een goede basis van interactie vormen. In het boek van Janssens (2012) "Groeien doen we samen" geven ze het voorbeeld van: "ABC of love". Dit wordt hier verder uitgelegd. We gebruiken deze bron omdat HdG ons deze heeft aangeraden.

- Liefdevolle aanraking: de zintuiglijke aanrakingen worden geregistreerd in de hersenen en is belangrijk voor de eerste levensjaren.
- Beurt nemen: dit wil zeggen dat zowel de ouders als de kinderen ervoor zorgen dat het contact zinvol blijft.
- Fysieke nabijheid: de kleine kinderen gaan op avontuur hun eerste levensjaren. Als er een aanwezige ouder is bij deze ontdekking, is er fysieke nabijheid.
- Oogcontact: dit is belangrijk voor de sociale en emotionele opvoeding van het kind.
- Glimlach: de ouders kennen de gezichten van hun kinderen het best en kunnen deze dus het beste nuanceren.

- Stemgebruik: voor jonge kinderen zijn woorden maar een deel van de boodschap. De stem hoogte/laagte doet ook veel.
- Vreugde delen: de ouders moeten ontdekken dat er veel vreugdemomenten zijn voor de kinderen en dat de kinderen deze vreugde moeten leren delen. (Janssens & van Doorn, 2012)

Een andere belangrijke voorwaarde voor interactie met een kind is dat de ouder oog moet hebben voor deze wederkerigheid. (Janssens & van Doorn, 2012)

3.3.4.3 Nadelige effecten

Het teveel stimuleren bij kinderen kan een nadelig effect hebben op het kind. Als er rond het kind te veel geluid of te veel rumoer is, zou dit kunnen zorgen voor een slechte ontwikkeling en een slechte informatieverwerking van het kind. Het kind moet ook aan zelfexploratie kunnen doen. Er moet niets steeds een volwassene aanwezig zijn bij het kind om te zeggen wat wel of niet mag. Een kind heeft ook ruimte nodig waar het zelf dingen kan ontdekken. (Sibma, 2010)

3.4 Maatschappelijke kwetsbaarheid

We bespreken maatschappelijke kwetsbaarheid omdat Huis der Gezinnen (HdG) in zijn visietekst vermeldt, dat de meeste van de gezinnen die bij hen langskomen, maatschappelijke kwetsbare gezinnen zijn. We hebben gepaste definities opgezocht die we kunnen toepassen op HdG en we willen meer weten over wie er wordt gezien als een maatschappelijk kwetsbaar gezin.

3.4.1 Definitie

Volgens Vettenburg (1989) en Hauspie (2010) luidt de definitie van maatschappelijke kwetsbaarheid als volgt:

"Maatschappelijke kwetsbaar is diegene die in zijn contact met de maatschappelijke instellingen telkens weer vooral te maken krijgt met de controlerende en sanctionerende aspecten ervan en minder genieten van het positieve aanbod."

(Vettenburg, 1989 & Hauspie, 2010)

3.4.2 Wie wordt er gezien als maatschappelijk kwetsbaar ?

Mensen die maatschappelijk kwetsbaar zijn, zijn groepen die meestal botsen met de maatschappelijke instellingen zoals: school, arbeidsmarkt of justitie.

Deze maatschappelijke instellingen hebben meestal een sanctionerende of controlerende rol tegenover deze mensen. De maatschappelijke kwetsbare mensen profiteren minder van het positieve aanbod dat deze instellingen hen kunnen aanbieden. De interactie met deze twee polen, de maatschappelijke instellingen en groepen, verloopt niet altijd even vlot. (Vettenburg & Walgrave, 2009)

Binnen maatschappelijke kwetsbare groepen komt kansarmoede voor. Deze doelgroep heeft minder kansen om te participeren en dingen te realiseren binnen het maatschappelijk leven. Kansarmoede is eigenlijk de essentie van maatschappelijke kwetsbaarheid zoals: een gebrek aan bezit. (Vettenburg, 1989)

Wat sterk van toepassing is bij mensen die maatschappelijk kwetsbaar zijn, is dat deze mensen het moeilijk hebben om hun eigen cultuur te valoriseren en te laten opnemen. Hierdoor ontstaan er verschillende gevolgen, zoals:

- Hun eigen belangen worden door maatschappelijke kwetsbare instellingen niet verdedigd.
- Er wordt niet voldoende aan hun specifieke noden en behoeften tegemoet gekomen.
- Ze kunnen zich niet weren tegen negatieve stereotypen.
- De maatschappelijke instellingen benaderen deze mensen op een negatieve manier. (Vettenburg & Walgrave, 2009)

Er zijn verschillende kenmerken voor maatschappelijke kwetsbare groepen. Meestal hebben ze niet genoeg macht om hun eigen cultuur te laten overnemen en deze te valoriseren.

3.5 Deze thema's binnen HdG

Om een duidelijk beeld te schetsen van hoe deze thema's zich uiteten binnen Huis der Gezinnen, zullen we nu per hoofdstuk beschrijven hoe HdG hiermee omgaat en wat ze doen rond deze bepaalde thema's. We beschrijven deze thema's binnen HdG eveneens om te laten zien welke focus we leggen in onze uitvoering.

3.5.1 Vraaggericht en cultuursensitief werken binnen HdG

HdG beschrijft in hun visietekst dat ze op een cultuursensitieve manier proberen aan de slag te gaan. Ze doen dit door hun activiteitenfiles goed vooraf na te kijken en deze aan te passen aan de doelgroep. De doelgroep binnen HdG is zeer divers en daarom is het zeker nodig van cultuursensitief te werk te gaan.

Ze doen dit door rekening te houden met hun waarden en normen, door de cliënten hun mening te laten zeggen en door zich aan te passen aan de verschillende talen binnen de groepswerking Amodoe. Je merkt op dat de ouders en kinderen het appreciëren wanneer hun cultuur betrokken wordt in de begeleiding. Zo probeert HdG de ouders opvoedingsondersteuning te bieden door hier ook hun context en cultuur bij te betrekken.

Binnen de visietekst van Amodoe en HdG staat er niets omschreven rond vraaggericht werken. We denken dat het wel nodig is om cultuursensitiviteit ook te bevorderen aangezien je zo de interesses, wensen en noden leert kennen. Op die manier kan je ook rekening houden met het referentiekader van de anderen.

3.5.2 Kwaliteit van bestaan binnen HdG

Binnen Huis der Gezinnen wordt er absoluut rekening gehouden met kwaliteit van bestaan en met de verschillende domeinen. Zo biedt HdG ondersteuning via de groepswerkingen Amodoe, Ratatouille en Babilou.

In de groepswerking Ratatouille houden ze rekening met het lichamelijk welbevinden. Binnen deze groepswerking gaan ze aan de slag rond gezonde voeding voor het gezin en voor de kinderen.

In de werking Babilou en Amodoe kunnen de mama's over hun kinderen praten en de verschillende opvoedingsvragen met elkaar bespreken. Dit zorgt ervoor dat de mama's ideeën kunnen uitwisselen en dat ze geaccepteerd worden binnen de groep ongeacht hun afkomst. De kinderen kunnen meedoen aan allerlei activiteiten die hun ontwikkeling stimuleert. Ook de interactie tussen ouder en kind wordt op deze manier gestimuleerd.

Al deze groepswerkingen zorgen ervoor dat er vriendschappelijke relaties opgebouwd worden en dat de moeders op een respectvolle manier met elkaar kunnen omgaan.

3.5.3 Empowerment werken binnen HdG

Aangezien Huis der Gezinnen officieel erkend is als inloopteam door Kind en Gezin proberen zij aan een empowerende dienstverlening te voldoen.

Binnen Huis der Gezinnen wordt er absoluut empowerend gewerkt. De ouders worden ondersteund door de verschillende begeleiders, maar de ouders komen wel op eigen kracht tot antwoorden in verband met de opvoeding voor hun kinderen.

De begeleiders binnen Huis der Gezinnen ondersteunen de ouders en geloven erin dat ze zelf tot antwoorden kunnen komen. De ondersteuning die Huis der Gezinnen biedt, is erop gericht om de draagkracht van de ouders te bevorderen. De uiteindelijke verantwoordelijkheid van beslissingen en acties ligt bij de ouders en hun gezin.

3.5.4 Talenten binnen HdG

Binnen Huis der Gezinnen gaan ze op zoek naar de krachten van de ouders en kinderen. Ze proberen hierop in te spelen door middel van activiteiten.

Het benoemen van de krachten van de ouders en de kinderen gebeurt in hun bijzijn en wordt ook erkend naar de ouders en de kinderen toe.

3.5.7 Muzisch agogisch werken binnen HdG

Binnen HdG doen ze ook aan muzisch agogisch werken. Ze laten zich inspireren door muzische domeinen zoals: beeld, muziek, drama en beweging.

Volgens HdG is muzisch agogisch werken een manier van zich uit te drukken en te communiceren. Het idee hierachter is dat kinderen en ouders niet alleen kunnen communiceren via taal, maar ook via gebaren, tekens en bewegingen. Ze proberen hun activiteiten zo dicht mogelijk aan te sluiten bij de leefwereld, de beleving en realiteit van de gezinnen. Ze zorgen er zo voor dat de ouders zich veilig gaan voelen binnen de activiteit. Dit doen ze door cultuursensitief te werken (zie 3.5.1).

De begeleiders van HdG laten ruimte aan de ouders om een eigen inbreng, creativiteit en fantasie van de kinderen door te geven bij de activiteiten.

Na de activiteiten wordt een korte nabespreking georganiseerd.

3.5.8 Opvoedingsondersteuning en interactie tussen ouder en kind binnen HdG

Het hoofddoel van HdG is interactie tussen ouder en kind te stimuleren en dit niet alleen via verbale, maar ook non-verbale communicatie.

Volgens HdG is interactie tussen ouder en kind zeer belangrijk voor een veilige hechting van het kind, goede socialisatie en socio-emotionele ontwikkeling.

De activiteiten die HdG doet zijn vooral gericht om de interactie tussen ouder en kind te bevorderen.

3.5.9 Maatschappelijke kwetsbaarheid binnen HdG

Volgens HdG hebben de ouders binnen Amodoe veel uitdagingen om de opvoeding van hun kind in goede banen te leiden. Factoren die zowel binnen als buiten het gezin staan, zouden ervoor kunnen zorgen dat het opvoedingsproces op de proef wordt gesteld. Deze gezinnen zouden minder gemakkelijk toegang hebben tot regulier aanbod en beperkte informatie hebben door drempels of praktische obstakels, zoals: beperkte mobiliteit.

HdG is gevestigd in Kuregem, één van de armste en meest achtergestelde buurten van Brussel. Deze buurt wordt gekenmerkt door jonge bevolking, een hoog geboortecijfer en een hoge werkloosheidsgraad. De groep ouders die naar Amodoe komt behoort tot etnisch-culturele minderheidsgroepen. Kenmerken zijn: origine, arbeidssituatie, opleidingsniveau, mate van sociaal netwerk...

3.5.10 Tussentijds besluit

Binnen dit hoofdstuk hebben we de verschillende thema's besproken die aan bod komen binnen Huis der Gezinnen. Om aan te tonen dat we de visie van HdG respecteren, hiermee ook rekening houden binnen ons praktijkgedeelte, zullen we in het volgende hoofdstuk deze thema's bespreken. We leggen eveneens verschillende linken tussen praktijk en theorie.

4. Praktische uitvoering

Voor onze bachelorproef was het de bedoeling dat we zelf aan de slag gingen in Huis der Gezinnen. We werkten hiervoor een praktisch gedeelte uit. De verschillende kernbegrippen die we toepassen binnen onze sessies zijn: muzischagogisch werken, vraaggericht werken en cultuursensitief werken. Door het organiseren van deze verschillende sessies empoweren we de krachten en talenten van de ouders.

4.1 Hoe gingen we te werk?

We kozen als basis de muzische werkvormen: spel, beeld en crea (knutselen, plakken, knippen...). Hiervoor werkten we verschillende sessies uit om samen met de ouders en kinderen aan de slag te gaan. We hebben ons hiervoor gebaseerd op bronnen, maar zijn ook vanuit ons eigen perspectief gestart. Het doel van onze observerende sessie was om de interesses van de mama's en de kinderen te leren kennen. Toen merkten we op dat de ouders en kinderen graag met beeld en spel experimenteerden. Het uiteindelijke doel van onze sessies was om de mama's zelf aan het werk te zetten, te observeren wat hun interesses, talenten en krachten waren, maar ook die van hun kinderen om zo op die manier te zoeken naar een product dat de interactie bevordert.

Doordat we te weinig werkuren hadden om één grote MAW sessie te geven, kozen we ervoor om deze te spreiden over drie weken. Gedurende die drie weken gingen we elke woensdag langs bij Huis der Gezinnen om onze sessie te geven. Alvorens we van start gingen, overlegden we met de begeleiders binnen HdG en vroegen feedback. We maakten na elke sessie een objectief en subjectief verslag als houvast.

Aangezien Margaux tweetalig is, heeft zij de opdracht telkens uitgelegd in het Frans en legde Freya deze uit in het Nederlands. Het was de bedoeling dat de ouders goed begrepen wat we wilden doen en op welke manier we aan de slag wilden gaan. We zijn op deze manier cultuursensitief aan de slag gegaan. We hebben eveneens rekening gehouden met de verschillende talen binnen de groepswerking.

De doelen die we voorop hadden gesteld voor onze sessies waren:

- Kennis maken met de ouders en de kinderen, elkaar beter leren kennen.
- De interesses, talenten en krachten van de mama's leren kennen.
- De interesses, talenten en krachten van de kinderen leren kennen.
- De krachten, talenten en interesses bundelen door op een speelse wijze aan de slag te gaan.

- Ouders en kinderen het initiatief laten nemen om de box zelf te ontwerpen en zelf te kiezen welke activiteiten er zich in zullen bevinden.

4.2 Muzisch agogische sessies

4.2.1 Observerende sessie

Sessie op 29 oktober 2014

Tijdens de observerende sessie deden we eerst en vooral een kennismakingsspel.

De bedoeling hiervan was om de ouders en kinderen beter te leren kennen en ook om onszelf voor te stellen. We vertelden dat we studenten orthopedagogie waren uit de school Odisee te Dilbeek en dat we ons eindwerk hier kwamen uitvoeren.

Na de kennismaking zijn we van start gegaan met een spel, namelijk 'één tegen allen'. We hadden vijf opdrachten voorzien voor de ouders en kinderen. Deze opdrachten zorgden ervoor dat we de interactie konden observeren. Per opdracht, dat de ouders en kinderen goed hadden uitgevoerd, mochten de ouders en kinderen ons een vraag stellen om ons beter te leren kennen. Tijdens het spel ondervonden we dat dit niet echt in de smaak viel bij de ouders en kinderen. Hierdoor zorgden we voor wat aanpassingen. De opdrachten bleven, maar de ouders waren niet meer verplicht om mee te doen en ons een vraag te stellen. We merkten ook op dat de ouders en kinderen een onveilig gevoel hadden. We zagen dit doordat sommige ouders zich op de achtergrond hielden en niet veel zeiden.

De sessie werd als chaotisch ervaren, zowel door ons als door de begeleiders van HdG. We hadden het gevoel dat de ouders niet goed begrepen wat we kwamen doen. Een mogelijke oorzaak zou kunnen zijn dat de taalbarrière te groot was. We leggen in dit hoofdstuk nog verder uit welke bijsturing we hierin gegeven hebben.

4.2.2 Sessie 1

Sessie op 5 november 2014

Het doel: de interesses, talenten en krachten van de mama's leren kennen.

Bij sessie één werkten we vooral rond de mama's. Het was wel de bedoeling dat de kinderen hun mama's hielpen. Na de verwelkoming, legden we onze opdracht uit. We vroegen aan de mama's een flap te maken met daarop dingen die ze graag deden met hun kinderen, dingen die ze graag zouden doen en dingen waar hun interesses naar uitgingen.

Tijdens de opdracht gingen we verschillende keren langs bij de ouders en stelden we hen vragen. We maakten de mama's duidelijk dat alles goed verliep en dat alles toegestaan was, op deze manier gingen we empowerend en krachtgericht aan de slag. We versterkten de mama's en gaven hen de ruimte om te doen wat ze zelf wilden. We bekrachtigden hen door complimentjes te geven en door hen keer op keer aan te moedigen. We gaven de kinderen de opdracht om hun moeders te helpen bij hun flappen.

Aangezien zij de vorige sessie zeer chaotisch hadden ervaren, waren we voorbereid op een onrustige sessie.

We hadden namelijk opgemerkt dat als we de woorden 'talenten en krachten' gebruikten, de moeders ons niet goed begrepen. Hierdoor benoemden we deze woorden anders. Bijvoorbeeld: "Wat doe je graag?", "Waar ben je goed in?" en "Wat zijn je hobby's?". We kozen om abstract te blijven zodat we de moeders niet beperkten in hun creatief proces. Sommige talenten bij de moeders waren gemeenschappelijk met onze eigen talenten, dit zorgde ervoor dat we hierop verder beter konden inspelen.

Omdat we vraaggericht werkten (sessies te laten vertrekken vanuit de ouders en kinderen) en daarom flexibel met structuur omgingen was deze sessie ook chaotisch, maar positief chaotisch. De interactie tussen ouder en kind was aanwezig, maar ook de interactie tussen de verschillende moeders onderling. Tijdens de sessie gingen we langs bij de moeders en probeerden we hen zoveel mogelijk positief te benaderen. Dankzij deze flappen konden we verschillende talenten en krachten van de mama's ontdekken. Hiermee zijn we ook aan de slag gegaan voor het eindproduct.

Op het einde van de sessie hebben we iedere moeder en kind persoonlijk bedankt voor hun medewerking en product. Uit deze sessie is gebleken dat we met kleine stapjes vooruit gaan en dat gaf ons motivatie.

Zie bijlage 1: flappen van de mama's.

4.2.3 Sessie 2

Sessie op 12 november 2014

Het doel: de interesses, krachten en talenten van de kinderen leren kennen.

Deze sessie was vooral gericht op de talenten van de kinderen. Elk kind kreeg een flap en het was de bedoeling dat er vragen werden beantwoord.

Namelijk: "Wat doe je graag?","Wat wil je graag worden?" ,"Wat doe je graag samen met mama en papa?" en "Wat zijn je hobby's?". Ook hier waren ze niet verplicht mee te doen, maar mochten ze zelf beslissen. Niets was fout en alles was mooi. We zijn opnieuw rond gegaan om positief te benaderen en zo kwamen we het verhaal van de kinderen te weten. Op het einde van de sessie zijn we in een kring gaan zitten en hebben we de tekeningen van ieder kind besproken.

Dankzij de vorige sessie waren we nu gestart met een goed en enthousiast gevoel. Er was nu een goede interactie tussen ouder en kind, dit kwam omdat we de ouders betrokken bij de tekeningen van hun kinderen. Moeders ondersteunden hun kinderen waar het nodig was.

Na een half uur was iedereen zijn tekening al klaar, dus zijn we met ons twee gaan brainstormen om een idee te krijgen voor de volgende opdracht. We gingen samen in een cirkel zitten en bespraken de tekeningen van de kinderen.

De kinderen hebben tijdens deze sessie het beste van zichzelf gegeven. Wij gingen dan ook met een goed gevoel naar huis. Het was opnieuw een geslaagde samenwerking met een mooi en nuttig eindresultaat.

Zie bijlage 2: tekeningen van de kinderen.

4.2.4 Sessie 3

Sessie op 26 november 2014

Het doel: de krachten, talenten en interesses bundelen door op een speelse wijze aan de slag te gaan.

Voor de derde en laatste sessie kozen we ervoor om te werken via het medium spel. Het werd een gezelschapsspel in de vorm van een soort ganzenbord.

We verdeelden de groep in twee en gingen samen met de mama's en kinderen van start. Bij het ganzenbord zaten er drie soorten vragen, namelijk: algemene vragen (= vragen over moeders en kinderen), gezinsvragen (= vragen over het gezin en hoe het gezin is opgesteld) en opdrachten. Binnen elke groep werd er een mama aangesteld die de vragen voor ons wou vertellen naar het Arabisch. Uit vorige sessies was namelijk gebleken dat sommige mama's ons niet zo goed begrepen (cultuursensitief, netwerkvormend en empowerend te werk gegaan). We kozen daarom om het dit keer anders te doen, maar dit liep ook niet van een leien dakje.

Einde

Start

We hadden het gevoel dat deze mama de hele groep van ons overnam. De mama's speelden vlot mee tijdens het spel en we kregen achteraf zelfs feedback hierover.

In het begin van de sessie verliep het volgens ons vlot, maar naargelang het spel vorderde verloren de kinderen hun concentratie en moesten de mama's zich meer bezig houden met de kinderen dan met het spel. Uit deze sessie hebben we verschillende conclusies getrokken. Ten eerste is er binnen de groepswerking Amodoe een te groot leeftijdsverschil en is het moeilijk om voor iedere leeftijd activiteiten te plannen. Ten tweede hebben we ondervonden dat de moeders niet altijd begrepen wat we vertelden tijdens de sessies. We vermoeden dat dit kan opgelost worden door noodzakelijke en belangrijke dingen te vertalen.

Aangezien Huis der Gezinnen vrijwillige groepswerkingen aanbiedt en er daardoor steeds verschillende groepen zijn, vonden wij het leuk en aangenaam dat er bij onze sessies telkens opnieuw dezelfde mama's terugkeerden.

Hieruit concludeerden wij dat onze sessies geslaagd waren en dat we onze doelen bereikt hadden.

Zie bijlage 3: Gezinsspel

4.3 Het product

Uit de verschillende sessies concludeerden we het volgende:

- De interactie verloopt goed tussen ouders en kind.
- Er moet meer komen vanuit de ouders zelf in plaats vanuit de opvoeders. Het kan helpen om ouders te laten meewerken om bepaalde sessies te maken of door een soort oudergroep op te richten die dan mee brainstormen over thema's. Hierdoor heb je een betere medewerking van de ouders en is er meer motivatie.
- Wanneer je een goede manier (open beroepshouding en vlotte communicatie) van werken en een goede voorbereiding hebt, bereik je meer.
- Als opvoeder een goede basishouding hebben is belangrijk, want zo weet je wat je eigen waarden en normen zijn en kan je jou ook respectvol verplaatsen in die van een ander. Dit heeft als gevolg dat je meer gaat bereiken bij de ouders en de kinderen.
- Wanneer je sommige dingen vertaalt begrijpen de ouders je beter.
- Tijdens de verschillende sessies moeten de mama's hun eigen mening kunnen weergeven evenals hun feedback.

- Openheid binnen de groep is belangrijk.
- Het grote leeftijdsverschil tussen de kinderen bemoeilijkt de groepswerking en het kiezen van activiteiten.

Door alle flappen bij elkaar te leggen van de moeders en de kinderen stelden we vast dat er veel gemeenschappelijke talenten en krachten waren. We wilden niet rond één talent werken, maar de verschillende talenten in kaart brengen. We hadden het idee om een box te ontwerpen waarin we alle talenten konden bundelen. In deze box zouden verschillende werkvormen rond de talenten zitten die eveneens de interactie bevorderen tussen ouder en kind. Deze box kunnen de ouders dan uitlenen bij HdG of HdG kan deze zelf gebruiken tijdens een groepswerking.

Dit idee legden we voor aan de ouders, vroegen naar hun mening en polsten of ze nog andere ideeën hadden. We vroegen aan een begeleidster uit HdG om dit allemaal te vertalen naar het Arabisch, zo begrepen alle mama's waarover het ging. Er was een enorm enthousiasme van de ouders, waardoor we eigenlijk gestart zijn vanuit een rondetafelgesprek.

We vertelden aan de ouders dat we het belangrijk vonden dat alle ideeën van henzelf kwamen. Ze brachten dan ook heel veel ideeën aan en namen zelf heel wat initiatief.

Eerst waren de mama's wat terughoudend over het idee, maar toen we voorbeelden gaven over de werkvormen rond de talenten, kwamen de mama's zelf met originele en verscheidene ideeën. Met deze ideeën gingen we dan aan de slag samen met de mama's.

We maakten afspraken met de mama's om hun werkvorm en talent te kunnen voorstellen. De mama's gaven zelf aan welk talent en welke werkvorm ze zelf wilden uitvoeren om in de box te steken. Wij kozen er voor om ook een eigen werkvorm toe te voegen, we deden dit omdat we zelf ook onze bijdrage wilden leveren aan de box. De werkvormen en talenten kwamen naar voor tijdens een vergadering met de moeders. Dit zijn dan ook de werkvormen en talenten die zich in de box zullen bevinden.

Wat zit er in de box:

- Een fotoboek van een Marokkaans recept.
- Een filmpje over een recept met Yoghurt.
- Eén Arabisch liedje.
- Twee schrijfboekjes (Frans en Arabisch).

- Voorleesboekjes.
- Fiches met verschillende adressen van parken, speelotheken, een museum en een kinderboerderij.
- Fiche met zwemactiviteiten/ spelletjes + adressen van zwembaden.
- Fotoboek over het maken en plaatsen van Henna.

Om deze box te vervolledigen, hebben we afspraken gemaakt met enkele moeders die zich hiervoor wilden engageren. Deze afspraken vonden plaats in de eerste twee weken van januari. We wilden onze box ook een creatief jasje geven door de kinderen de box te laten versieren, dit gebeurde in februari.

We kozen ervoor om dit samen met de kinderen te doen omdat de mama's al een heel grote bijdrage hadden geleverd. We vonden het fijn om samen met de kinderen er een creatieve touch aan te geven. Wanneer Freya terug ging naar HdG waren er heel wat kindjes die nog tekeningen wilden maken. Door tijdsgebrek besloot Freya de tekeningen en het materiaal daar te laten om hen zo de volgende keer te laten verder knutselen aan de werkjes. Op die manier ging ze in op de vraag van de kinderen.

Al de werkvormen werden aangebracht door de mama's. Op deze manier werkten we vraaggericht, aangezien de mama's zelf hun ideeën mochten inbrengen en ze ook zelf een manier mochten kiezen om deze uit te werken. Alle ideeën kwamen van de moeders dus hebben zij eigenlijk de hele box in elkaar gestoken, bedacht en zelf bepaalde activiteiten uitgewerkt. Bijvoorbeeld: fotoboekje, filmpje... Al deze activiteiten kunnen uitgevoerd worden samen met de kinderen met als doel de interactie tussen ouder en kind te bevorderen.

We kunnen dan ook met trots onze MAC-box presenteren. Voluit kunnen we dit omschrijven als de muzisch agogische creativiteiten box. (zie bijlage 4)

Na het maken en het versieren van de box werd het tijd om de box voor te stellen. Dit deed Freya op 24 april aan de medewerkers van Huis der Gezinnen. In samenspraak met Margaux werden er een aantal belangrijk punten vermeld, uitgelegd hoe deze tot stand kwam en hoe hij gebruikt kan worden. Dit werd aangebracht door middel van een presentatie (zie bijlage 5). De medewerkers van HdG waren zeer enthousiast en stelden veel vragen. Op deze manier hadden we het gevoel dat we echt een verandering teweeg hadden gebracht en dat de box op een actieve manier zal gebruikt worden.

4.4 Linken met de theorie

Onze projectaanvraag luidde als volgt: 'Het ontwikkelen van cultuursensitieve activiteiten die de responsieve en sensitieve interactie tussen ouder(s) en kind(eren) kunnen bevorderen.' De inhoud en vorm van deze activiteiten ontstaat in overleg met de ouders. Hierbij wordt gebruik gemaakt van muzisch agogische vraagverheldering om de doelstellingen die de ouders voor hun kinderen hebben en hun eigen talenten in kaart te brengen.'

Onze activiteiten werden zo veel mogelijk cultuursensitief gemaakt. Dit deden we door te luisteren naar de ouders en de kinderen, door na te gaan wat hun interesses waren en door een open houding te tonen naar hun cultuur en geloof.

We stonden open voor hun waarden en normen en wilden dit kader graag verder volgen doorheen het hele project. Ons product is gemaakt om de interactie tussen ouders en kinderen te bevorderen. Door de verschillende activiteiten die in de box zitten, maar ook de activiteiten die we uitgevoerd hebben, wordt/ werd de responsieve en sensitieve interactie tussen ouder en kind bevorderd.

Doordat de ouders heel veel inspraak hadden (dit was ook ons doel), zijn we erin geslaagd om vraaggericht te werken. We vonden het belangrijk dat de activiteiten die we kozen aansloten bij de leefwereld van de ouders en kinderen. We lieten hen daarom vooral zelf beslissen.

Uit de verschillende doelstellingen die HdG opstelde, hebben we vooral met deze drie doelstellingen gewerkt:

- Ervaringen uitwisselen met andere ouders, ondersteuning vinden bij elkaar in verband met het opvoeden en sociale netwerken uitbouwen.
- De kinderen leren spelen met andere kinderen zowel binnen als buiten het gezin.
- Het prikkelen van ouders en kinderen om thuis zelf iets te doen met de aangeboden spelimpulsen en activiteiten.

(Huis der Gezinnen, 2014)

Door muzisch agogisch te werk te gaan, kwamen we dan ook een stukje dichterbij hun leefwereld. We deden dit door hun krachten in de verf te zetten. We merkten dat wanneer de ouders iets graag deden en dit ook konden doen tijdens de activiteiten, dit meer motivatie gaf om blijven vol te houden en ze zich ook voor de volle 100% bleven inzetten.

Vanuit de onderbouwing van de visietekst en de doelstellingen zijn we aan de slag gegaan om de verschillende sessies en het eindproduct de moeite waard te maken. Ouders konden in de sessies en het rondetafelgesprek verschillende ervaringen uitwisselen en ondersteuning vinden bij elkaar. Ze konden hun ideeën ook uitwisselen en zochten samen naar verschillende activiteiten voor in de MAC-box. Ze leerden elkaar beter kennen en het viel ons toch op dat de mama's elkaar als echte vriendinnen beschouwden. Naast het uitwisselen van ervaringen, leerden de kinderen met elkaar spelen. Dit konden ze doen tijdens de sessies, maar ook tijdens het vrij spel.

Het eindproduct is er vooral op gericht om de ouders thuis aan de slag te laten gaan met hun kind en zo de interactie te bevorderen. Bijvoorbeeld: mama en kind kunnen samen Marokkaanse koekjes maken.

Binnen onze sessies zijn we zo veel mogelijk vraaggericht en cultuursensitief te werk gegaan. We wisten dat veel mama's Frans praatten, daarom pasten we ons aan. We spraken af wie de opdracht in het Frans ging uitleggen en wie in het Nederlands. Na een tijdje merkten we op dat de mama's dit ook niet zo goed begrepen. We kozen er daarom voor om tijdens de vergadering te werken met een begeleidster van HdG die zelf Arabisch sprak.

De mama's konden ons op die manier goed begrijpen en wij pasten ons aan de taal van de mama's aan. We vroegen ook aan de mama's of ze het goed vonden om een deel van de vergadering in het Arabisch te vertalen.

Samen met hen gingen we aan de slag met talenten en werkvormen die in de MAC-box verwerkt werden. Deze talenten en werkvormen kwamen van de mama's zelf. We lieten hen beslissen en een leidende rol op zich nemen. Zij mochten kiezen wat er in de box kwam en op welke manier ze dit wilden verwezenlijken. Dit werkte voor hen versterkend en ze zagen het meteen zitten om hieraan deel te nemen. Ze kozen verschillende dingen om in de box samen te brengen. Alle mama's beschikken over verschillende talenten en door hen aan het werk te zetten met de flappen werden ze hier zelf bewust van. We zagen dat het hen stimuleerde om verder te doen en om aan de slag te gaan met hun eigen talenten in de MAC-box. We merkten ook op dat ze andere mensen iets wilden 'leren' door hun eigen talent hierin te tonen.

In de MAC-box staken we Arabische boekjes op vraag van de mama's. Ze wilden hun kinderen graag Arabisch leren praten, maar ook leren schrijven.

Op deze manier benadrukken we de positieve aspecten en achtergrond, dit kan leiden tot een positiever beeld binnen hun eigen etnische groep.

Het versterken van empowerment binnen deze doelgroep kan helpen om rolmodellen in te schakelen of te zoeken (ouders leren hun kinderen Arabisch). Dit kan een positieve invloed hebben op de gevoelens van persoonlijke controle. (Delahajj, 2004)

Al deze activiteiten konden ook geplaatst worden binnen verschillende domeinen van kwaliteit van leven, opnieuw werkte dit versterkend voor de ouders. Voorbeelden van domeinen van kwaliteit van leven zijn hier: eigen regie (ouders beslissen zelf), privacy (hoofd mocht niet gefilmd worden), interpersoonlijke relaties (aan de slag gegaan met het gezin/ kinderen), lichamelijk welbevinden (bij het maken van de fiches werd er rekening gehouden met de mobiliteit van de ouders)... Op deze manier gingen we vraaggericht en cultuursensitief te werk.

Om tot de MAC-box te komen, gingen we eveneens empowerment van start. De bedoeling was dat de mama's onder begeleiding een leidende rol op zich namen. Dit deden we door middel van het rondetafelgesprek. Hierdoor gingen ze actief participeren en namen ze actief deel aan het gesprek. Doordat de mama's een leidende rol op zich namen, konden ze het heft in eigen handen nemen. Op deze manier gaven de mama's hun eigen betekenis aan de MAC-box. Ze gaven de voorkeur aan verschillende activiteiten die de interactie tussen hen en hun kinderen konden bevorderen.

Tijdens de verschillende sessies konden we ons eigen referentiekader en onze waarden en normen duidelijk maken, maar gaven we ook plaats voor het referentiekader van de mama's en kinderen. Tijdens het spelen van het gezinsspel kwamen er verschillende tradities aan bod (vb. Ramadan, feest vieren, belangrijkheid van de familie, trouwfeesten...). We konden hier op een open en eerlijke manier met elkaar over praten. Onze grond- en beroepshouding kwam zo, op een correcte wijze, naar voor. Op deze manier laat je merken dat je vraaggericht, maar ook cultuursensitief aan de slag gaat. Je respecteert de verschillende domeinen van kwaliteit van leven door hen te laten nadenken, door hen te laten opsommen wat voor hun belangrijk is en niet wat voor ONS belangrijk is.

Binnen de verschillende sessies, die we gaven in HdG, hebben we er altijd naar gestreefd om onze activiteiten zo speels en creatief mogelijk te maken.

We zorgden regelmatig voor een muzische activiteit om het zo aangenaam mogelijk te maken voor de moeders en kinderen. We lieten de ouders zelf dingen doen zodat ze ervan bewust waren dat wat we realiseerden door hun eigen impact kwam.

Anderzijds probeerden we onze activiteiten ook agogisch te maken door de moeders en de kinderen actief te begeleiden tijdens de verschillende activiteiten.

Tijdens de sessie waar de moeders en kinderen collages maakten, hebben we bijvoorbeeld tijdens deze bijeenkomst door het stellen van vragen, het werkterrein verbreedt: door het stellen van sommige doelgerichte vragen kwamen de moeders zelf tot ruimere ideeën en tot meer inzicht en creativiteit.

Bij het ganzenbord hebben we, op een speelse manier, onze cliënten beter proberen te begrijpen en leren kennen. Sommige van onze vragen gaven ons een beter inzicht in de leefwereld en drijfveren van de verschillende families. We hebben geprobeerd om dit cultuursensitief te doen door hen hier veel vragen over te stellen.

In al onze activiteiten en sessies hebben we vraaggericht, cultuursensitief en agogische gewerkt.

Wij zijn vooral op een creatieve manier te werk gegaan. We hebben aan de ouders en kinderen gevraagd om hun creativiteit en fantasie te gebruiken. Deze manier leek ons het meest aangepast aan deze doelgroep omdat creativiteit voor ons de gesproken taal kon vervangen. Op deze manier kregen we ook beter toegang tot de leefwereld van de ouders en de kinderen.

Het grootste percentage van de ouders aanwezig bij HdG is van Marokkaanse en of Turkse afkomst. Op één van de sessies was er een Senegalese moeder met haar drie kinderen aanwezig. Bij het observeren van deze families komt duidelijk naar voor dat elke cultuur zijn eigen kenmerken en verwachtingen heeft.

Opmerkelijk is dat er nooit een vader heeft deelgenomen aan een sessie. We veronderstellen dat dit cultuurgebonden is. We hebben dit ook teruggevonden in gepubliceerde studies. In de Marokkaanse en Turkse culturen zijn het meestal de moeders die verantwoordelijk zijn voor de opvoeding van de kinderen. De vaders blijven hier heel vaak op de achtergrond. We veronderstellen dat dit ook komt doordat de sessies vaak overdag doorgingen.

Uit verschillende gesprekken met de moeders blijkt dat zij een traditioneel rollenpatroon handhaven binnen het gezin: de vader is de kostwinner en de moeder zorgt voor het huishouden en de opvoeding van de kinderen.

Onze sessies waren niet expliciet opvoedingsondersteunend bedoeld. Opvallend was dat de moeders ook geen vragen hadden bij de opvoeding van hun kinderen. Zij hebben dan ook geen concrete vragen gesteld.

HdG vroeg ons duidelijk om de interactie tussen ouder en kind te verbeteren. Tijdens de eerste sessie zat de interactie tussen ouder en kind al goed. Er waren verschillende interacties aanwezig tussen de ouders en de kinderen.

We vroegen de moeders om een overzicht te maken met wat ze graag doen en waar ze goed in zijn. Aan de hand van prenten konden zij een collage maken. De kinderen hielpen de moeders bij deze opdracht.

Er zijn ons verschillende interacties opgevallen, zoals:

- De ene moeder toonde de prentjes aan haar kinderen die ze moesten uitknippen. De kinderen mochten dit dan zelf doen en de moeder plakte het op haar flap.
- Een andere moeder knipte alles zelf uit en de kinderen mochten alles op de flap plakken.
- Bij nog een andere moeder waren de kinderen veel prentjes aan het uitknippen en aan het plakken op een flap. Deze mama benaderde hen positief. Maar ze was eigenlijk ondertussen haar eigen flap aan het maken.
- Er waren andere moeders die zeer gestructureerd te werk gingen. Het ene kind mocht knippen, het andere kind mocht plakken en de mama vertelde waar alles moest staan.

Deze interacties waren zeer empowerend, vraaggericht en cultuursensitief. Daarnaast waren de interacties zeer uiteenlopend, maar allemaal positief. Geen enkele moeder gaf geen aandacht aan wat haar kind aan het doen was. Er was steeds een wederkerigheid tussen de ouders en de kinderen.

Belangrijk in onze sessies was 'vreugde delen': de ouders moeten ontdekken dat er veel vreugde momenten zijn voor de kinderen. Het tweede is dat de kinderen deze vreugde moeten leren delen. Dit deden we ook bij onze MAC-box.

We vonden het belangrijk dat de ouders en kinderen vooral veel vreugde en plezier met elkaar deelden. Doordat de ouders de MAC-box zelf ontwikkelden, kunnen ze nu deze vreugde doorzetten in hun thuismilieu.

De doelgroep maatschappelijk kwetsbare groepen hebben niet genoeg macht om hun eigen cultuur te laten overnemen en deze te valoriseren.

Door samen met hen op een cultuursensitieve manier aan de slag te gaan en hen te empoweren, hebben we hen het heft in eigen handen laten nemen. Op deze manier konden de ouders en kinderen inzien dat ze wel de macht hebben om hun cultuur over te brengen en te laten waarderen.

De linken tussen praktijk en theorie gaven ons een heel duidelijk beeld. We zijn vanuit de theorie aan de slag gegaan met de praktijk. Hieronder vindt u nog eens kort een weergave waarrond dit precies draaide.

Vraaggericht werken:

- Observeren van de interesses van de ouders vb. observerende sessie
- Wat willen de mama's zelf doen? Vb. rondetafelgesprek
- Welk talent willen zij tonen en door middel van welke werkvormen vb. mac-box
- Alles komt van de mama's, er was veel interesse en een groot enthousiasme

Grond- en beroepshouding:

- Ik en Margaux zijn gestart vanuit een open grond- en beroepshouding, hierdoor hebben we heel wat bereikt tijdens de sessies, we hadden geen vooroordelen en konden in open communicatie gaan met de mama's en de kinderen.

Muzisch agogisch werken:

- Verschillende sessies
- Werkvormen in de mac-box (aangebracht door de ouders)
- Slogan: 'Alles is mooi, niets is lelijk', dit hielp de ouders omdat ze afstapten van het idee dat het iets heel moois moest zijn

MAC-BOX

Werken vanuit talenten:

- Wat zijn de talenten van de ouders (wat doen ze graag met de kinderen, waar zijn ze goed in...) vb. collages
- Wat zijn de talenten van de kinderen (wat willen ze later worden, waar dromen ze van...) vb. collages
- Talenten bundelen: mac-box
- Iedereen heeft zijn talenten! Dit kan zelfs iets heel kleins zijn!

Interactie:

- Goede interactie tussen ouder en kind vb. collages, mac-box is eveneens interactie bevorderend
- Iedere ouder gaat op een andere manier in interactie met zijn kind
- Elke moeder gaf aandacht aan het kind in wat hij/zij aan het doen was
- Sommige mama's konden ook duidelijk grenzen stellen vb. gezinsspel, niet trekken en duwen aan het spel

Cultuursensitief werken:

- Werken met culturen, maar ook met je eigen referentiekader en dat van een ander vb. wat zijn hun interesses, wat is belangrijk voor hen
- Rekening houdend met de waarden en normen van de andere vb. wat zijn hun tradities, welke afspraken en regels hebben zij
- Taalbarrières wegwerken Vb. Arabisch praten in plaats van Frans

5. Kritisch besluit

Bij onze projectaanvraag zijn we vertrokken vanuit verschillende invalshoeken: muzisch agogisch werken, vraaggericht werken en cultuursensitief werken en dit allemaal om de interactie tussen ouder en kind te bevorderen.

Samengevat kunnen we volgende conclusie trekken uit de theorie en praktijk:

Eerst en vooral hebben we gemerkt dat er binnen HdG een **goede interactie** is tussen de ouders en kinderen. We zagen duidelijk een samenwerking en uitwisselingen tussen de moeders en hun kinderen. We hebben hier bewust niets aan veranderd. We merken vanuit de theorie dat een kwaliteitsvolle interactie tussen ouder en kind van groot belang is. Wij zijn daarom hiermee ook actief aan de slag gegaan tijdens de sessies die we gaven in Amodoe. We hebben steeds de interactie bevorderd door bijvoorbeeld te zeggen dat ouders en kinderen mochten samenwerken.

Anderzijds is de **communicatie** van HdG naar de ouders toe een 'probleem' als gevolg van de anderstaligheid van de gezinnen. Merendeels van de moeders spreken geen Nederlands en begrijpen de taal ook niet. De moeders spreken een beetje Frans, maar verstaan dit niet altijd. We namen dan ook het initiatief om een sessie naar het Arabisch te vertalen. Dit hielp ons beter vooruit. We besluiten hieruit dat er steeds een moeder of begeleider aanwezig moet zijn die naar het Arabisch kan vertalen en/of het op een andere manier begrijpbaar maakt voor de ouders. Vanuit de theorie zien we dat communiceren eigenlijk iets heel complex is, maar dat het niet altijd via gesproken taal moet gaan. Het kan ook via creativiteit, visualisaties,... Om **cultuursensitief** aan de slag te gaan moet men kijken naar het eigen referentiekader, maar ook naar dat van iemand anders. Als hieruit blijkt dat ouders je moeilijk begrijpen, kan het misschien nodig zijn om je taal aan te passen.

Tijdens onze sessies hebben we ondervonden wanneer de ouders **inspraak** krijgen, ze meer gaan participeren en met leuke ideeën naar voor komen. Op deze manier worden ouders betrokken bij de werking en gaan ze zelf ideeën inbrengen. Er ontstaat zo ook een grotere motivatie. We raden HdG aan om de moeders meer inspraak te geven, zoals wij dit gedaan hebben bij onze sessie. Het rondetafelgesprek is hier een mooi voorbeeld van. Na elke sessie vroegen we de moeders ook naar **feedback**. Hun feedback en input hielpen ons om de volgende sessie voor te bereiden. We stellen voor dat HdG na elke sessie naar feedback vraagt (dit kan ook op een creatieve manier gebeuren).

Het is goed voor de inspraak van de moeders en dit helpt de begeleiders bij de voorbereiding van de volgende activiteiten. Op deze manier kan HdG vraaggericht aan de slag gaan.

Wij hebben ons steeds **open gesteld naar de moeders en kinderen**. Hierdoor waren de moeders ook zeer open naar ons toe. Dit zorgt ervoor dat de verstandhouding en band tussen de begeleiders en ouders verbetert. Vanuit ons opzicht merken we op dat, wanneer je een activiteit of sessie start met een open beroepshouding en respect voor de deelnemers, er eveneens een groot enthousiasme en een grote bereidheid is tot medewerking.

Bij het geven van onze sessies hebben we ondervonden dat het **grote leeftijdsverschil** tussen de kinderen niet altijd gemakkelijk was. Hieruit kunnen we besluiten dat een minder groot leeftijdsverschil binnen de leefgroep beter zou zijn. De verschillende leeftijden bemoeilijken het maken van activiteiten. Elke leeftijdsfase heeft zijn bepaalde ontwikkelingspunten. Het is daarom niet altijd evident om een activiteit te maken voor kinderen van twee tot acht jaar, omdat deze allemaal al verschillende dingen kunnen/niet kunnen.

Deze besluiten hebben we ook met HdG besproken en we zijn ervan overtuigd dat deze adviezen de sessies met de leefgroep alleen maar aangenamer kunnen maken.

HdG kan daarnaast ook onze MAC-box (muzisch agogische creativiteiten box) verder gebruiken. We hebben deze zo eenvoudig mogelijk gehouden, maar we merken toch op dat **muzisch agogisch werken** met deze doelgroep een meerwaarde kan bieden. We vermoeden dat het HdG kan helpen door een groep op te starten van moeders (en eventueel ook van kinderen) die verantwoordelijk zijn voor de MAC-box. Zij kunnen deze bijvullen en vernieuwen. Als de moeders van HdG meer inspraak krijgen, zorgt het ervoor dat deze moeders en kinderen hun ideeën kunnen doorgeven aan de begeleiders. Ze zullen zo veel gemotiveerder zijn voor het uitvoeren van activiteiten.

Ten slotte was het een zeer boeiende en interessante ervaring om samen te werken met HdG. We hebben veel bijgeleerd over muzisch agogisch werken, cultuursensitief werken en vraaggericht werken. Daarnaast hebben we ook veel bijgeleerd over ons eigen referentiekader en onze eigen beroepshouding, maar ook onze persoonlijkheid is geëvolueerd tijdens deze periode.

Een interessante vraag voor een volgende bachelorproef bij HdG kan zijn: "Hoe kan Huis der Gezinnen de moeders meer inspraak geven?"

Deze vraag toont vooral aan op welke manier er nog meer vraaggericht kan gewerkt worden binnen HdG.

6. Bijlagen

Bijlage 1: flappen van de mama's

- Ze vindt Mathilde mooi
- Ze houdt van mode
- Ze lacht graag
- Ze danst graag, ook met haar kinderen op Afrikaanse muziek
- Ze vindt het zwarte volk leuk
- Ze zwemt graag, ook met de kinderen

- Ze kookt graag
- Ze doet graag het huishouden

- Malika kookt heel graag. Ze kookt ook veel met de kinderen.

- De mama van Dina is veel bezig met Mode
- Ze maakt heel graag desserts
- Ze gaat ook graag zwemmen met haar kinderen
- Ze tekent ook heel graag
- En ze houdt van reizen en is graag in de natuur. Ze gaat graag wandelen met haar kinderen in het park.

- De mama naait graag, ze maakt soms zelf Marokaanse jurken
- Ze kookt ook graag met haar dochters
- En ze gaat graag zwemmen.

- De mama vindt het leuk als Mohammed-sami gaat fietsen
- Ze kookt graag
- Ze vindt de natuur belangrijk, dus ze gaat veel wandelen met haar kinderen in het park
- Ze vindt fruit heel belangrijk

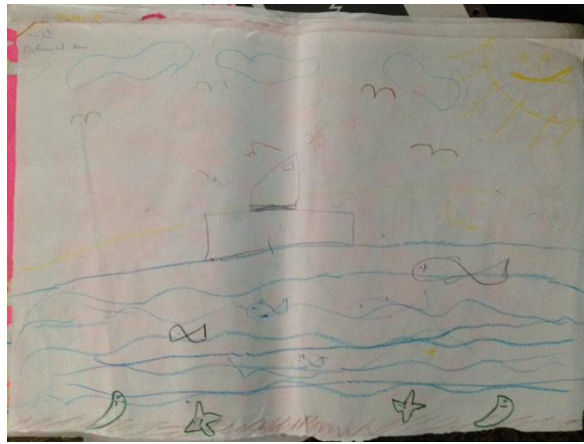

- Ze doet graag Henna en ze vindt dit mooi
- Ze leest graag, ook leest ze graag voor aan haar kinderen. ze gaan dan boeken halen in de bib. Zowel Arabische als frans boeken.
- Ze kuist graag
- Ze vindt het leuk als ze met haar familie mag telefoneren
- Ze kookt heel graag
- Ze vindt natuur ook leuk en gaat graag wandelen met haar kinderen
- Ze reist graag
- En ze naait ook heel graag. Als er kledingstukken kapot zijn, dan is ze de eerste om ze te maken.

Bijlage 2: tekeningen van de kinderen

- Wil graag kapster worden
- Houdt van fruit en de kleur roos
- Vertelde ons dat ze ging verhuizen naar een nieuw huis

- Houdt van vis en eet dit ook graag
- Heeft graag boten, gaat hiernaar kijken als ze naar Marokko gaan.
- Had ook een hand getekend met henna er op

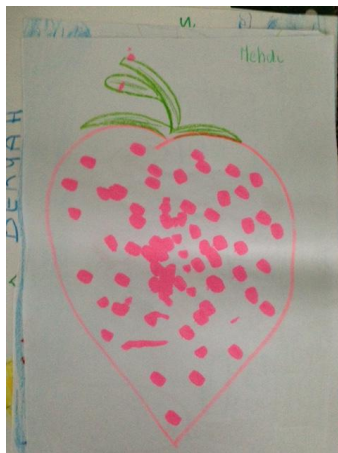

- Houdt van bloemen
- Eet graag groenten en fruit

- Had een prinses getekend en wil dit later ook graag worden
- Had veel de kleur roos op haar papier

- Houdt van aardbeien en eet dit ook graag

- Houdt van de sneeuw
- Doet graag aan karate
- Kookt graag samen met haar mama
- Voetbalt graag
- Ze leest graag boeken
- Ze wil graag dokter worden

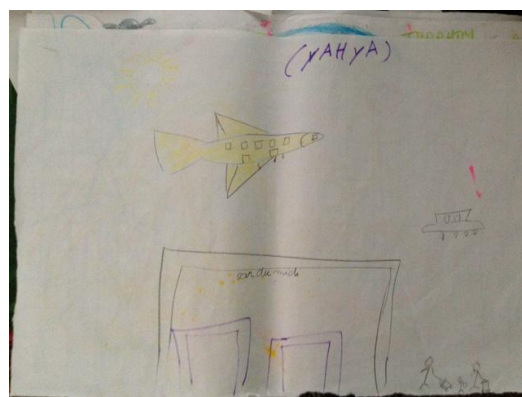
- Wil graag kapster worden

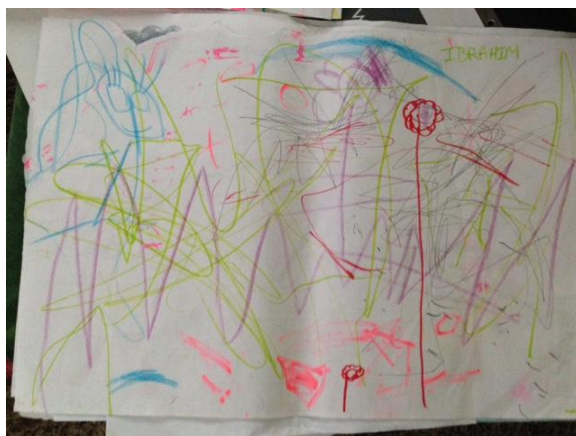
- Speelt graag

- Wil graag kapster worden voor vrouwen
- Houdt van sneeuw

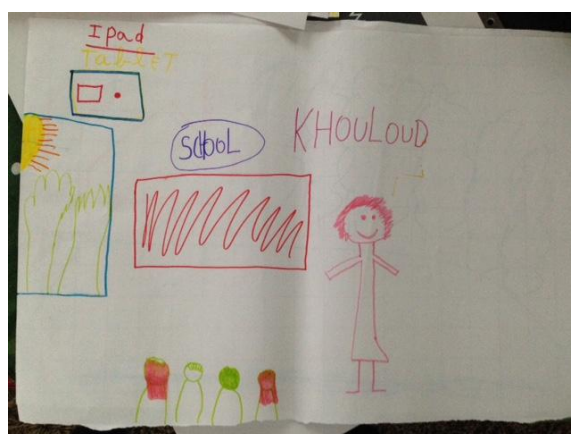
- Houdt van vliegtuigen
- Hij reist graag
- Houdt van treinen

- Houdt van bloemen
- Houdt van een regenboog
- Tekent graag

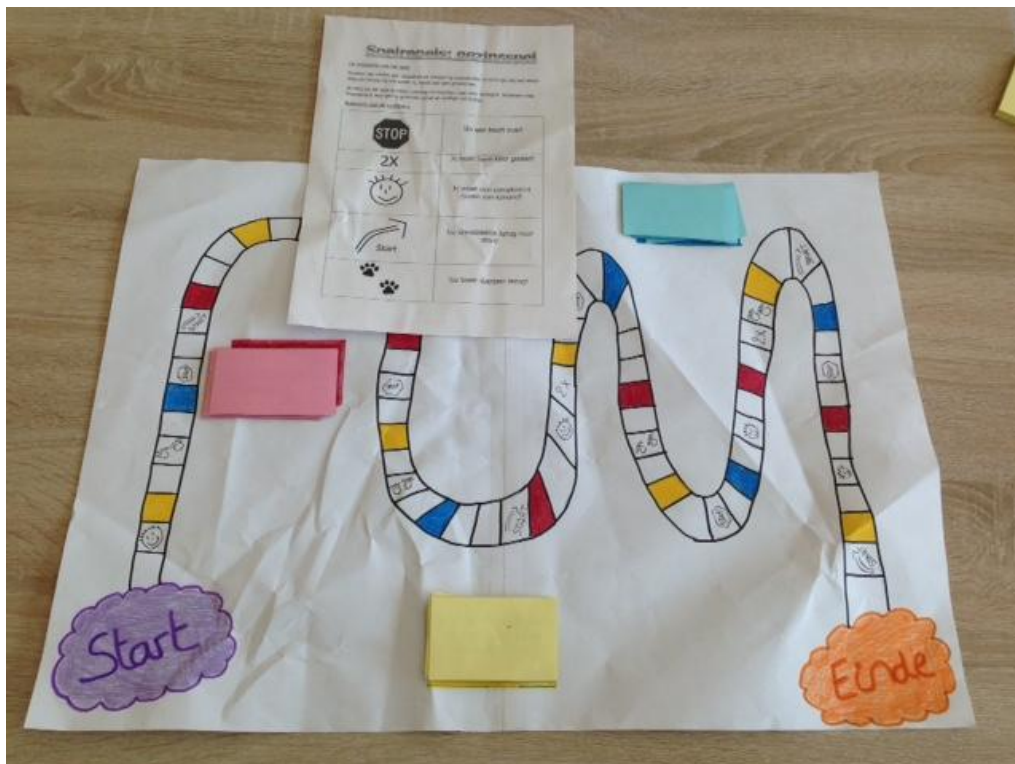

- Heeft graag henna
- Houdt van de zon
- Wil later graag juf worden

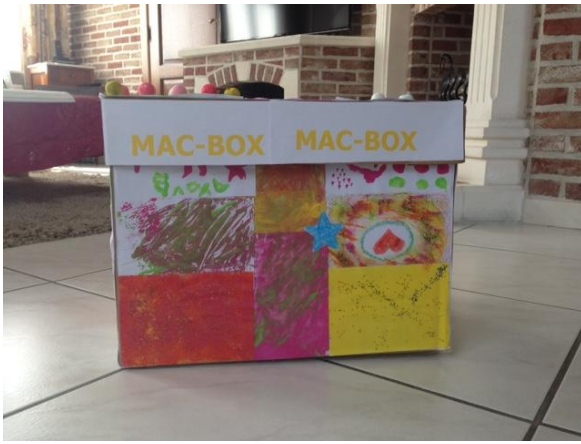
- Wil graag juf worden later

Bijlage 3: Gezinsspel

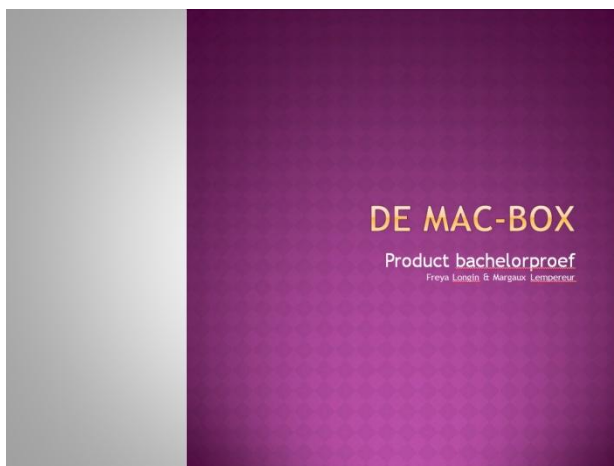

Bijlage 4: De MAC-box

Bijlage 5: Presentatie bij Huis der Gezinnen

PROJECTAANVRAAG

- Product ontwikkelen
- Interactie bevorderen
- Op muzisch agogische, vraaggerichte en cultuursensitieve manier

VRAAGGERICHT EN CULTUURSENSITIEF WERKEN

- Vraaggericht werken
  - Vraag van de cliënt
  - Wensen, noden en verwachtingen
  - Professionaliteit van de hulpverlener
- Cultuursensitief werken
  - Referentiekader cliënt/ jezelf
  - Waarden en normen
  - Volwaardige participatie in de samenleving
  - Rekening houden met cultuur/ andere taal

INTERACTIE TUSSEN OUDER EN KIND

- Dynamisch geheel
- Invloed complexe en meervoudige factoren
- Drie factoren:
  - Karakter ouders
  - Contextuele factoren stress en steun
  - Karakter kinderen
- Kwaliteitsvolle interactie
  - Focussen
  - Betekenis verlenen
  - Uitbreiden
  - Zich bekwaam voelen
  - Gedrag regelen
- Nadelige effecten

MUZISCH AGOGISCH WERKEN

- Activiteiten die een verandering teweeg brengen
- Bewust werken vanuit een doel
- Verschillende werkvormen
- Domeinen van de ontwikkeling van de mens
- Bewustwording
- Persoonlijke identiteit
- Mensen in beweging brengen

DE SESSIES

- Observerende sessie
  - Kennismakingsspel
  - Taalbarrière
- Sessie 1
  - Aan de slag met de mama's
  - Flappen → muzisch agogisch
  - Creativiteit → niets was fout, alles was mooi
  - Talenten/ krachten
  - Frans/ Nederlands → cultuursensitief

DE SESSIES

- Sessie 2
  - Kinderen
  - Talenten → 3 vragen
  - Tekenen/ creativiteit → niets is fout, alles is mooi
- Sessie 3
  - Gezinspel → muzisch agogisch
  - Ander medium
  - Feedback mama's → vraaggericht werken

CONCLUSIE

- Interactie tussen ouder en kind verloopt goed
- Vraaggericht werken → meer uit de ouders laten komen
- Goede voorbereiding
- Basishouding als opvoeder → waarden & normen + referentiekader
- Vertalen
- Feedback en mening ouders/ mama's/ kinderen
- Openheid
- Leeftijdverschil bemoeilijkt de groepswerking en activiteiten

ADVIEZEN

- Vraaggericht werken
- Vanuit de mama's werken
- Doelen koppelen
- Interactie zit goed
- Cultuursensitiviteit
- Kaderen waarom bepaalde opdrachten worden gedaan
- Aanmoedigen en erkenning geven
- Complimentjes geven
- Talenten betrekken en zien

HET PRODUCT: DE MAC-BOX

- Vergadering mama's + afspraken vastleggen
  - Arabische taal
  - Alles kwam vanuit de mama's (ideeën en inspiratie)
  - Cultuursensitief
  - Vraaggericht
- Talenten bundelen
  - Talentgericht werken
- Werkvormen
  - Muziek, beeld, koken, vrijetijdsmogelijkheden, voorlezen,...
- Creatieve insteek van de kinderen
  - Versieren
- Het resultaat

DE MAC-BOX

- Muzisch- agogische creativ
  - Fotoboek Marokkaanse koek
  - Filmpje koken
  - Liedje
  - Schrijfboekjes
  - Voorleesboekjes
  - Fiches met adressen
  - Fiche spelletjes zwembad
  - Fotoboek Henna

BEDANKJE

Wij willen iedereen bedanken dit het mogelijk gemaakt heeft om dit product te verwezenlijken. In het bijzonder willen wij vooral de mama's en kinderen bedanken, maar ook de medewerkers van Huis der Gezinnen. Zonder hen was dit nooit gelukt.

7. Bibliografie

- Algra, A. & De Kieft, F. (2009). *Het ontdekken van talenten*. Amersfoort, Nederland: Kwintessens
- Azghari, Y. (2011). *Omgaan met diversiteit in de sociale dienstverlening*. Amsterdam, Nederland: Boom, Nelissen
- Behrend, D. (2008). *Muzisch-agogische methodieken: een handleiding*. Bussum, Nederland: Coutinho.
- Blaauwendraad, M. & Berger, M. (2002). *Een ontdekkingsreis naar balans tussen continuïteit en verandering*. Utrecht, Nederland: NIZW
- Blokland, G. Bakker, I. & Wijnen, H. (2001). *Samen delen*. Utrecht, Nederland: SWP
- Delahaij, R. (2004). *Dossier empowerment*. Utrecht, Nederland: Forum
- Dewulf, L. (2014). *Talentenpraktijk*. Geraadpleegd op 14 april 2015 via <http://www.talentpraktijk.be/luk-dewulf/>
- Expoo. (2014) *Opvoedingsondersteuning in beeld*. Geraadpleegd op 28 februari 2015 via <http://www.expoo.be/opvoedingsondersteuning-in-beeld>
- Hauspie, B. (2010). *Kenmerken en hulp- en dienstverleningsbehoeften van maatschappelijk kwetsbare jongvolwassenen*. Gent, België: Universiteit Gent
- Hoffman, E. (2009). *Interculturele gespreksvoering*. Houten, Nederland: Bohn Stafeu Van Loghum
- Huis der Gezinnen. (2014). *Visietekst groepswerking Amodoe*. Huis der Gezinnen. Anderlecht
- Huis der Gezinnen. (2014). *Inloopteam en projectwerking – voorstelling*. Huis der gezinnen. Anderlecht
- Interculturaliseren. (2015). *Communiceren met personen met een etnisch- cultureel diverse achtergrond*. Geraadpleegd op 1 februari 2015 via <http://www.interculturaliseren.be/index.php?id=49>
- Jacobs, A. (z.j.). *Met talenten aan de slag*. Sint-Niklaas, België: Abimo
- Janssens, A. & Van Doorn, E. (2012). *Groeien doe je samen*. Tielt, België: Uitgeverij Lannoo.

- Kind en Gezin. (2008). *Werken met maatschappelijke kwetsbare gezinnen*. Visietekst
- Pigmentzorg. (2012). *Kleurrijke hulpverlening! Naar meer interculturalisering in de sector personen met een handicap*. Geraadpleegd op 14 april 2015 via <http://www.pigmentzorg.be/toolbox/fiche/kleurrijke-hulpverlening-naar-meer-interculturalisering-in-de-sector-personen-met-een>
- Pinto, D. (2007). *Interculturele communicatie. Een stap verder*. Houten, Nederland: Bohn Stafleu Van Loghum
- Scheffers, M. (2010). *Sterk met een vitaal netwerk*. Bussum, Nederland: Coutinho
- Schermer, K. (2008). *Interculturele samenwerking en communicatie*. Groningen, Nederland: Wolters-Noordhoff
- Sibma, A.C. (2010). *De invloed van de interactie tussen ouder en kind op de ontwikkeling van het jonge kind*. Universiteit Utrecht.
- Tan, N., Bekkema, N. & Öry, F. (2008) *Toepasbaarheid van opvoedingsondersteuning voor Marokkaanse en Turkse gezinnen in Nederland*. Leiden, Nederland: TNO kwaliteit van leven
- Van den Berg, G. (2010). *Interventies houden geen rekening met culturele verschillen*. Jeugdkennis en Co, 4, nr. 2.
- Van Robaeys, B., Geerts, L. & Balli, S. (2014). *Verbinden vanuit diversiteit*. Tielt, België: Lannoo
- Van Yperen, T., Booy, Y. & Van Der Veldt, M. (2003). *Vraaggerichte hulp, motivatie en effectiviteit jeugdzorg*. Utrecht, Nederland: Uitgeverij NIZW.
- Verdoorn, P. & van Vulpen, A. (2011). *Werken aan kwaliteit van bestaan*. Boom, België: Nelissen
- Vettenburg, N. (1989). *Jeugd en maatschappelijke kwetsbaarheid*. Jeugd in bijzondere situaties. Hazekamp
- Vettenburg, N. & Walgrave, L. (2009). *Maatschappelijke kwetsbaarheid op school*. Welwijs. Jaargang 20, nummer 3.
- Vilans. (2013). *Vraaggericht werken in de langdurige zorg, voor docenten en opleider Zorg & Welzijn*. Utrecht, Nederland: Vilans.

Vos, I. (2003). *Cultuurparticipatie en maatschappelijke kwetsbaregroepen*. Tielt, België: Uitgeverij Lannoo.

VZW De Lork – All-in project. (2013). *Kleurrijke hulpverlening*. Brussel, België: Onbekend.

Zevenbergen, H. (2012). *Waarom een interculturalisatie moeilijker is dan het lijkt*. Signaal. Getuigenissen uit de praktijk.